

**Vyšší odborná škola, střední škola,
jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky,
základní a mateřská škola MILLS, s. r. o. Čelákovice**

Sociální práce na obci s osobami bez přístřeší

Sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. Alena Bicanová

Vypracovala: Milena Srncová

Čelákovice 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem absolventskou práci vypracovala samostatně a všechny použité písemné i jiné informační zdroje jsem řádně citovala. Jsem si vědoma, že doslovné kopírování cizích textů v rozsahu větším, než je krátká doslovná citace je hrubým porušením autorských práv ve smyslu zákona 121/2000 Sb., je v přímém rozporu s interním předpisem školy a je důvodem pro nepřipuštění absolventské práce k obhajobě.

V Čelákovcích, 31. 7. 2024

Milena Srnková

Poděkování:

Tímto vyjadřuji poděkování paní Bc. Aleně Bicanové za neocenitelnou metodickou pomoc a podporu, kterou mi poskytla při tvorbě absolventské práce. Tato spolupráce pro mě byla velmi cenná a velmi si jí vážím.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 CÍLE ABSOLVENTSKÉ PRÁCE.....	7
1.1 Hlavní cíl.....	7
1.2 Dílčí cíl	7
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	8
2.1 Legislativní normy týkající se osob bez přístřeší (obecně).....	8
2.1.1 Legislativa v České republice	8
2.2 Definice a vymezení základních pojmů týkajících se osob bez přístřeší.....	11
2.2.1 Pojem bezdomovectví, bezdomovec.....	12
2.2.2 Typologie bezdomovectví.....	12
2.2.3 Příčiny bezdomovectví	14
2.2.4 Prevence bezdomovectví	16
2.2.5 Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020	17
2.3 Sociální práce na obci s osobami bez přístřeší	18
2.3.1 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů týkající se osob bez přístřeší	19
2.3.2 Sociální služby pro osoby bez přístřeší.....	20
2.4 Metody sociální práce s osobami bez přístřeší na obci.....	22
2.4.1 Depistáž	24
2.4.2 Sociální šetření.....	25
2.4.3 Sociální poradenství.....	26
2.4.4 Metoda síťování	26
2.4.5 Neziskové organizace	28
3 PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
3.1 Metodologie průzkumu.....	30
3.2 Respondenti	31
3.3 Sběr dotazníků a analýza dat	31
DISKUSE.....	44
ZÁVĚR.....	45
SUMMARY.....	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
PŘÍLOHY	

ÚVOD

Pro svou absolventskou práci jsem si zvolila téma Sociální práce na obci s osobami bez přístřeší. Toto téma jsem si vybrala, neboť si uvědomuji, jak je důležité neustále poukazovat na problém bezdomovectví, který je v mnoha společnostech stále více aktuální a závažný a může postihnout kohokoliv z nás. Téma bezdomovectví se dotýká aktuálních společenských otázek a výzev, zejména v kontextu stoupajícího počtu osob bez přístřeší. Tato skupina lidí čelí mnoha výzvám, a to včetně chudoby, nedostatku obživy a nedostatečného přístupu k základním potřebám, jako je bydlení a zdravotní péče. Práce v oblasti sociální práce na obci může mít přímý vliv na životy lidí v potřebě přispět k jejich sociální rehabilitaci a reintegraci do společnosti.

Práce může přispět k většímu povědomí o této problematice a přinést nový pohled na její řešení. Dalším důvodem pro výběr tohoto tématu bylo také vědomí, že práce s lidmi bez přístřeší může být pro sociálního pracovníka velmi přínosná, protože se naučí nejenom pracovat s náročnými situacemi, ale i poskytovat podporu právě v těchto obtížných životních situacích.

Práce bude obsahovat teoretickou a praktickou část. V teoretické části definuji základní pojmy, uvedu legislativní normy a metody sociální práce s osobami bez přístřeší. Vysvětlím také možnosti financování a spolupráci obcí včetně spolupráce navazujících neziskových organizací při poskytování ochrany těchto zranitelných skupin. V jedné z kapitol také uvedu, jak se podílí sociální práce na zkvalitňování životních podmínek osob bez přístřeší a zda má vliv na sociální začleňování těchto osob.

Praktická část bude směřovat k naplnění hlavního a dílčího cíle. K naplnění cílů práce použiji formu kvantitativní metody výzkumu – sběr dotazníků. Respondenti budou osoby bez přístřeší. Výsledky výzkumu budou graficky znázorněny a zanalyzovány. Na základě průzkumného šetření případně navrhu další možnosti stávajících či preventivních opatření z hlediska obcí, jak jim ukládá zákon o obcích.

Uvědomuji si, že sociální pracovníci mohou mít vliv na životy lidí a také na společnost jako celek. V rámci sociálně-právního poradenství pomáhají lidem získávat přístup k základním sociálním službám, zlepšují kvalitu života a bojují proti sociálním problémům. Výsledkem této práce by mohly být různé návrhy a doporučení pro zkvalitnění života lidí, kteří žijí na ulici.

1 CÍLE ABSOLVENTSKÉ PRÁCE

1.1 Hlavní cíl

Popsat metody a formy sociální práce na obci s osobami bez přístřeší.

1.2 Dílčí cíl

Zjistit, jak se podílí sociální práce na zkvalitňování životních podmínek osob bez přístřeší a zda má vliv na sociální začleňování těchto osob.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Legislativní normy týkající se osob bez přístřeší (obecně)

Samotné téma legislativy týkající se osob bez přístřeší, a tedy i samotným bezdomovectvím je poměrně rozsáhlé a závisí na konkrétních právních předpisech daného státu. Pro přesnější informace je důležité seznámit se právě s těmito konkrétními právními předpisy a aktualizacemi. Opatření by se měla implementovat především na prevenci bezdomovectví, včetně poskytování informací a poradenství ohledně bydlení a finančních zdrojů. Neméně důležitý je i pravidelný monitoring situace, který by měl sloužit k monitorování situace osob bez přístřeší a k jeho následnému hodnocení účinnosti opatření přijatých v rámci legislativy. Legislativa má za cíl vytvořit rámec pro poskytování ochrany a podpory osobám bez přístřeší. Je nezbytné sledovat a aktualizovat legislativu v souladu s měnícími se potřebami a vývojem společnosti. Legislativa České republiky zahrnuje právní normy pro práci s osobami. Jasně definuje práva a povinnosti osob a stanovuje jejich dané podmínky pro nárok na státní sociální pomoc a podporu. Dodržování pravidel a norem při práci s osobami bez přístřeší by měl respektovat každý, aby bylo zajištěno důstojné a bezpečné prostředí pro všechny zúčastněné.

„Definice osoby bez přístřeší stále není zakotvena v žádném zákoně. Zákon o sociálních službách popisuje služby azylového domu a noclehárny, které jsou určeny pro osoby bez přístřeší, opomíjí však tuto cílovou skupinu charakterizovat“ (MPSV, 2007).

2.1.1 Legislativa v České republice

Otázkou bezdomovectví se na úrovni centrálního řízení zabývá v České republice deset resortů a další organizační subjekty. Mezi ně patří Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo průmyslu, Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo zemědělství, spolu s Českým statistickým úřadem, Úřadem vlády a hygienickou stanicí. Některé z úkolů, kterým se tyto centrální instituce věnují, se dotýkají bezdomovectví v rámci větších celků, například v oblasti prevence, bytové politiky a sociálních bytů. Z pohledu těchto institucí je bezdomovectví vnímáno jako dílčí a méně zřetelný problém.

Pro jednotlivé resorty centrálního řízení jsou, v průběhu práce s lidmi bez domova, stanoveny kompetence odvozené od jejich zaměření. To zahrnuje potřebu vytvoření účelových orgánů, jako jsou meziministerské komise, nebo provádění jednání minimálně na úrovni náměstků ministrů. Tato opatření jsou klíčová pro koordinaci propojených oblastí mezi jednotlivými resorty, aby byla zajištěna efektivní spolupráce při práci s bezdomovci (Koncepte návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013-2020, 2012).

Dle Jiráňka (2012) nenabízí český právní systém žádnou oficiální definici termínu bezdomovectví nebo bezdomovce. Otázka bezdomovectví není jasně řešena v českém právním řádu ani jako samostatná problematika. Je však důležité zdůraznit, že jak výkon práv ze strany osob bez přístřeší (např. nárok na zdravotní nebo sociální péči), tak vynucování povinností vůči nim, např. ukládání a vymáhání sankcí za přestupky vyplývajících z daných předpisů, bývá často obtížně uplatnitelné.

Existují ale platné zákonné normy, které se ve společnosti vztahují k pomoci osobám bez přístřeší. Právní předpisy a normy často stanovují povinnosti a závazky pro orgány veřejné správy, neziskové organizace a další subjekty, aby společně přispívaly k efektivnímu řešení této náročné sociální problematiky. Základy pro dodržování právních norem určuje ústava, ústavní zákony a mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázaná (MPSV, 2020).

I přesto, že není otázka bezdomovectví jasně řešena v českém právním řádu, existuje několik právních předpisů, které, i když jsou formulovány obecněji, lze v různé míře aplikovat i na oblast bezdomovectví (Jiránek, 2012).

Právní předpisy pro oblast bezdomovectví lze rozdělit do několika kategorií:

- 1) kategorie v oblasti sociálních a zdravotních předpisů a předpisů týkajících se bydlení
- 2) kategorie v oblasti lidských práv a svobod
- 3) kategorie bezpečnostních opatření

Ad 1) kategorie v oblasti sociálních a zdravotních předpisů a předpisů týkajících se bydlení

Mezi nejdůležitějšími předpisy ze sociální oblasti řešící problematiku osob bez přístřeší je Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen zákon o sociálních službách), Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o životním a existenčním minimu) a Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o pomoci v hmotné nouzi), a dále i Zákon č. 117/1995 Sb., o státní, sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Zákonu o sociálních službách se budu věnovat v samostatné kapitole (Janečková, Mach, 2019).

Ad 2) kategorie v oblasti lidských práv a svobod

Mezinárodní deklarace, úmluvy a dohody, zaměřující se na lidská práva, které jsou schváleny i přijaty v České republice, uznávají individuální právo každé osoby a její rodiny na adekvátní životní standard. To zahrnuje především dostatečnou stravu či výživu, oblečení, bydlení, lékařskou péči, a to za účelem neustálého zlepšování životních podmínek. Příkladem mohou být dokumenty, jako je Všeobecná deklarace lidských práv nebo Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Listina základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku České republiky, dále stanoví právo na uchování lidské důstojnosti a právo na ochranu zdraví, zdravotní péči a zdravotní pomůcky. Tato práva jsou platná pro každého (Koncepte návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013-2020, 2012).

Listina základních práv a svobod ČR (vyhlášená usnesení ČNR č. 2/1993 Sb.) zaručuje dle HLAVY I., obecného ustanovení, článku 3, základní práva a svobody všem bez rozdílu, mimo jiné i sociálního původu. Dle kapitoly I. také garantuje mimo jiné i právo na zachování lidské důstojnosti, právo na život, právo na nedotknutelnost lidské osobnosti. Dále listina stanovuje právo na svobodu pohybu a pobytu, právo na získání prostředků pro své životní potřeby prací, při nemožnosti výkonu práce bez svého zavinění, má občan právo na hmotné zajištění ve stáří ze strany státu. Listina také garantuje pomoc každému, kdo se ocitne v hmotné nouzi, která je nezbytná k zajištění základních životních podmínek. Svým občanům zaručuje i právo na ochranu zdraví osob a právo na bezplatnou zdravotní péči (Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 1992).

Ad 3) kategorie bezpečnostních opatření

Vzhledem k častému porušování zákonů týkajících se vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku se bezdomovci ocitávají v konfliktu s právními normami. Klíčovým právním dokumentem v této oblasti je Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích v aktuálním znění, který upravuje různé přestupky, včetně těch proti majetku, veřejnému pořádku, občanskému soužití, ochraně před alkoholismem a jiným drogovým závislostem, stejně jako přestupky ve státní správě a v územní samosprávě. Dále jsou relevantní také zákony, jako je Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů či Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řádu ve znění pozdějších předpisů. Rovněž nezanedbatelné jsou zákony, které upravují pravomoci, práva a povinnosti represivních složek v souvislosti s proviněním spáchaným bezdomovci, jako Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů a Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii ve znění pozdějších předpisů (Janečková, Mach, 2019).

2.2 Definice a vymezení základních pojmů týkajících se osob bez přístřeší

I přes skutečnost, že bezdomovectví představuje extrémní formu sociálního vyloučení, není možné přesně stanovit počet osob bez domova. Tendence v této oblasti naznačují spíše vzestupný trend, což představuje zvýšené riziko, zejména v období trvalých ekonomických krizí. Všechna sociální rizika, kterým je společnost vystavena, představují značné nebezpečí pro snížení životní úrovně jednotlivců a jejich uvíznutí v materiální nouzi a chudobě. Toto může nakonec vést ke ztrátě domova, a tedy k bezdomovectví. Otázky bezdomovectví spadají do působnosti několika hlavních orgánů státní správy, avšak i další subjekty, včetně neziskových organizací obcí a krajů, hrají významnou roli. V současné době však chybí výrazný koordinační orgán a bezdomovectví zůstává na okraji pozornosti odpovědných orgánů. Přesto jsou v posledních letech pozorovány snahy o aktivnější přístup k této problematice (Jiránek, 2012).

2.2.1 Pojem bezdomovectví, bezdomovec

Právní předpis definuje pojem bezdomovec, a to ve smyslu nabývání a pozbývání státního občanství České republiky. Tento Zákon č. 40/1993 Sb., Zákon České národní rady o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, § 3 definuje bezdomovce jako osobu bez státního občanství. Podle HLAVY II. s názvem "Trvalý pobyt občanů" přistupuje Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů v souladu s odstavcem 4, § 10 k jednotlivcům bez domova jako k těm, jejichž trvalým místem pobytu je ohlašovna v územním obvodu, kde se dotyčný občan narodil, nebo v případě, že byl oficiálně zrušen jeho trvalý pobyt v územním obvodu této ohlašovny. Postup zrušení místa trvalého pobytu a příslušné důvody jsou pak upraveny § 12 uvedeného zákona (například v případě zániku užívání občana k určitému objektu; tato změna však může být provedena pouze na návrh vlastníka objektu nebo oprávněné osoby) (ZÁKONY PRO LIDI, © AION CS, s.r.o. 2010-2024).

„V minulosti (ve druhé polovině 19. století, a ještě i za období tzv. první republiky) na našem území existoval rovněž institut domovského práva, podle kterého každý občan musel náležet k nějaké obci, a zároveň byla dána povinnost obce postarat se o své chudé“ (Jiránek, 2012, s. 30).

2.2.2 Typologie bezdomovectví

Bezdomovectví je stav, kdy jednotlivec nemá stálé bydliště a nemá přístup k trvalému a bezpečnému obydlí. Lidé se mohou stát bezdomovcem z různých důvodů, včetně ekonomických problémů, ztráty práce, rodinných konfliktů, duševních problémů nebo závislosti na návykových látkách. Je to sociální problém, který může mít značný dopad na životy jednotlivců a na společnost jako celku. Evropská typologie bezdomovectví ETHOS (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion) je systém klasifikace a popis bezdomovectví, který byl vyvinut s cílem sjednotit a harmonizovat přístupy k měření bezdomovectví v evropských zemích. Tato typologie byla vytvořena v rámci projektu Evropské federace národních organizací pro bezdomovectví (FEANTSA) a poprvé byla představena v roce 2005. ETHOS se zaměřuje nejen na samotný fakt bezdomovectví, ale také na různé formy a etapy bezdomovectví a vylučování z bydlení. Cílem je poskytnout komplexní

a srovnatelný pohled na problematiku bezdomovectví napříč evropskými zeměmi. Tato typologie má za cíl zlepšit sběr dat, analýzu a porovnání informací o bezdomovectví v Evropě, což může být nápomocné při vyvíjení a implementaci efektivnějších politik a opatření pro prevenci a řešení bezdomovectví (Vágnerová a spol., 2013).

„FEANTSA již řadu let prosazuje, aby bylo bezdomovství chápáno v širším pojetí, které kromě lidí bez střechy zahrnuje také osoby bez bytu a další osoby žijící v nejistém nebo nevyhovujícím bydlení nebo ubytování. Tato širší definice odráží příčiny bezdomovství a dává porozumět procesům vyloučení, které mohou vést k dlouhodobému ohrožení bezdomovstvím, i k samotnému bezdomovství“ (Hradecký, 2007, str. 31).

Dle Csémyho (2018) rozlišujeme několik typů bezdomovectví, které se liší svou viditelností a přístupností:

- **zjevné bezdomovectví:** Jedná se o bezdomovectví, které je otevřeně patrné veřejnosti. Lidé v této situaci žijí na ulici, ve veřejných prostranstvích, nebo ve veřejně dostupných úkrytech pro bezdomovce. Toto bezdomovectví je snadno viditelné a snadno rozpoznatelné.
- **skryté bezdomovectví:** Vyznačuje se tím, že lidé bez domova nemusí být přímo viditelní na veřejnosti. Mohou žít v dočasných ubytovnách, noclehárnách nebo u přátel a rodiny, což může maskovat jejich bezdomovectví. Skryté bezdomovectví může být také spojeno s tím, že jednotlivci tráví noci v různých přechodných ubytovnách.
- **potencionální bezdomovectví:** Tato forma bezdomovectví se týká jednotlivců nebo skupin, kteří jsou ohroženi ztrátou domova v budoucnosti. Mohou to být lidé s nízkými příjmy, kteří se potýkají s finančními obtížemi, lidé bez sociální sítě a podpory, nebo ti, kteří jsou vystaveni různým životním krizím. Potencionální bezdomovectví může být obtížné diagnostikovat, protože lidé v této situaci nemusí být aktuálně bez přístřeší, ale čelí riziku, že o něj přijdou.

Bezdomovectví jako životní program: nevybírání si věk, pohlaví ani sociální status. Je to životní cesta, na kterou mnozí vstupují nechtěně a bez možnosti návratu. Je to cesta opuštění, ztráty a nepochopení. Na druhou stranu se ale pro některé jedince stává tento „životní program“ životním stylem, který je založen na svobodě a nezávislosti. Bezdomovci často nalézají svůj smysl ve spontánním putování, v odhalování nových míst

a setkávání se s různými lidmi. Pro ně může být stálý domov omezující a bezdomovectví nabízí možnost objevovat svět bez hranic a závazků. Pro mnohé lidi bez domova je jejich způsob života zdrojem svobody, inspirace a unikátních zážitků. Bezdomovectví jako životní program nás upozorňuje na naši společenskou zranitelnost a naléhavě nás vyzývá k větší empatii, solidaritě a změnám v systému. Měli bychom se společně angažovat ve vytváření podmínek, kde bude mít každý domov jako základní potřebu, nikoli jako nedosažitelný sen.

Rozumět různým aspektům bezdomovectví je důležité pro navrhování efektivních intervencí a politik, které mohou pomoci lidem v obtížné životní situaci.

2.2.3 Příčiny bezdomovectví

Podle Štěchové (2009) patří faktory spojené s bezdomovectvím mezi nejčastěji zkoumaná témata v odborné literatuře. Tato pozornost je plně oprávněná, neboť poznání těchto faktorů je klíčové pro účinnou prevenci jevu bezdomovectví. Rozsáhlý průzkum provedený Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí ve spolupráci s časopisem Nový prostor identifikoval několik hlavních příčin bezdomovectví. Mezi příčiny patří: ztráta rodinné podpory, absence rodinného zázemí, nezaměstnanost a snaha najít práci, fyzické nebo duševní postižení, alkoholismus, drogová závislost, problémy s gamblerským atd. Jedním z faktorů vedoucích k bezdomovectví může být i pocit určité hrdosti – namísto žádosti o pomoc (od rodičů, vlastních dětí, nebo dokonce sociálních pracovníků) se někteří lidé rozhodnou raději zvolit život na ulici. Důležitou roli může hrát také přísný výchovný přístup, například v případech, kdy dívky otěhotní a jsou následně vyhnány z domova rodiči, nebo když rodiče odmítnou přijmout svého syna zpět po jeho propuštění z vězení.

Hradečtí (1996) dělí faktory bezdomovectví na objektivní a subjektivní. Ve své publikaci uvádí, že objektivní faktory jsou ovlivňovány sociální politikou státu, právními předpisy a dalšími faktory, zatímco subjektivní faktory jsou formovány jednotlivci, rodinami a společenskými skupinami v závislosti na jejich schopnostech, charakteristikách, temperamentu, věku a podobně. Tyto faktory rovněž mohou působit na posílení vzdělanosti a technologických služeb a výcviku v různých odvětvích, například v oblasti zdravotnictví.

Faktory objektivního charakteru mohou ovlivňovat dodržování lidských práv, integritu právního systému a dodržování zásady rovných příležitostí pro všechny občany. Dále mohou mít vliv na úroveň vzdělání a kvalifikaci občanů, což ovlivňuje boj proti nezaměstnanosti, prevenci sociálního vyloučení, poskytování sociální ochrany, zajištění během stáří a nemoci, začleňování mladých lidí do pracovního trhu, podporu mobility pracovníků a jejich schopnost přizpůsobit se změnám ve výrobě.

Právě práce sociálních pracovníků na obcích je velmi zásadní pro ovlivňování objektivních faktorů. Jsou klíčovými aktéry v boji proti sociálnímu vyloučení, poskytování ochrany a podpory, zlepšování sociální situace v komunitě. Sociální pracovníci se často setkávají s lidmi, kteří mají omezený přístup ke vzdělání nebo jsou nedostatečně kvalifikovaní, což může být překážkou při hledání zaměstnání a vést k sociálnímu vyloučení. Práce sociálních pracovníků spočívá v poskytování podpory a pomoci při zlepšování vzdělání a získávání potřebných dovedností pro získání práce. V rámci prevence sociálního vyloučení sociální pracovníci na obci pracují na identifikaci a řešení sociálních problémů, které mohou vést právě k sociálnímu vyloučení jednotlivců či skupin v komunitě. Pomáhají lidem získat přístup ke zdrojům a službám, které potřebují k tomu, aby se mohli plně zapojit do společnosti. Poskytování sociální ochrany je dalším důležitým aspektem práce sociálních pracovníků. Pomáhají jednotlivcům a rodinám získat přístup k sociálním dávkám, zdravotní péči a dalším formám podpory, které potřebují k tomu, aby mohli žít důstojný život.

Význam objektivních faktorů spočívá také v jejich vlivu na legislativu (sociální zákonodárství), rovnost mezi ženami a muži, integraci osob s invaliditou, kriminalitu a výrazné odčerpávání společenských zdrojů. Nakonec mohou společenské faktory také ovlivňovat problémy menšin, exilu a migrace.

Subjektivní faktory bezdomovectví lze kategorizovat do čtyř hlavních skupin:

- a) materiální faktory (ztráta bydlení, nejistá bytová situace, ztráta zaměstnání, dlouhodobá nezaměstnanost, nedostatečné příjmy, zadluženost, neschopnost efektivního hospodaření s vlastním rozpočtem, tragické události, jako je ztráta živitele nebo majetku atd.),
- b) vztahové faktory (změny v rodinné struktuře, rodinné nebo manželské problémy, diskriminace žen, narušené vztahy mezi partnery, rodiči a dětmi, rozvod, rozchod

- partnerů žijících v konkubinátu, rozdělení nebo rozpad rodiny, domácí násilí, sexuální zneužívání a znásilnění, osamělost),
- c) osobní faktory (mentální retardace, duševní nebo tělesná choroba, nesamostatnost, osamělost, invalidita, alkoholismus a další formy závislostí, hráčství, sociální nezralost),
- d) institucionální faktory (propuštění z ústavu, vězení, opuštění dětského domova).

Mnoho z těchto faktorů jsou i samotné příčiny vzniku bezdomovectví.

2.2.4 Prevence bezdomovectví

Dle Šámalové a spol. (2018) mohou nabídku pomoci registrovaných sociálních služeb a doplňujících služeb nestátních a státních organizací doplňovat i laikové – běžní občané. Tato pomoc se týká spíše terciární prevence. V rámci této prevence mohou dobrovolníci nabídnout pomoc lidem bez domova např. v oblasti poskytování základních lidských potřeb jako je strava, hygiena a základní ošetření. Poskytování služeb spojených s bydlením, finanční služba či podpora v oblasti zaměstnání vyžaduje spíše pomoc odborníků a profesionálních organizací.

Prevence bezdomovectví zahrnuje několik následujících úrovní, které společně tvoří komplexní a efektivní strategii, jež se zaměřuje na identifikaci potenciálních rizikových skupin, poskytování adekvátní sociální podpory a vytváření dostupných a cenově přijatelných bytových možností pro jednotlivce a rodiny ve zranitelné situaci. V rámci prevence bezdomovectví má zásadní význam sociální práce na obcích, a to ve všech úrovních jak primární, sekundární, tak i terciární. Snažení a zásahy sociálních pracovníků pomáhají jednotlivcům a komunitám zabránit situacím, které mohou ohrozit jejich bydlení a stabilitu.

Primární prevence:

V rámci primární prevence se práce sociálních pracovníků zaměřuje převážně na zabránění vzniku bezdomovectví a na snížení rizikových faktorů spojených s touto situací. Sociální práce na obcích se také soustředí na implementaci programů, které osvěcují a informují veřejnost o dostupných zdrojích pomoci. Kromě toho také poskytují poradenství ohledně finanční gramotnosti, aby jednotlivci získali dovednosti a povědomí potřebné k efektivnímu hospodaření s financemi. Dalším důležitým aspektem je podpora

odpovědnosti a samostatnosti mladých lidí, což může přispět k prevenci jejich pádu do situací ohrožujících bezdomovectví. Tímto způsobem sociální pracovníci na obci aktivně pracují na posilování komunity a zlepšování životních podmínek pro všechny její členy.

Sekundární prevence:

Sociální práce na obcích se nadále zaměřuje na rychlé zasahování a poskytování podpory pro ty, kteří jsou již ohroženi ztrátou domova, aby se zabránilo eskalaci jejich situace. Součástí sekundární prevence na obcích může být např. navázání pomoci na neziskové organizace, včasné podchycení dluhů na nájemném, krátkodobé ubytování a programy pro pomoc s hledáním bydlení. Účelem pomoci obcí je poskytnutí okamžité pomoci a podpory, aby jednotlivci nebo rodiny co nejrychleji opět získali stabilní bydlení.

Terciální prevence:

V rámci této prevence zaměřují obce svoji pomoc na osoby, které již zažily bezdomovectví, a mají za cíl zabránit opakovanému vystavení této situaci. Programy pro terciální prevenci se mohou soustředit na dlouhodobou podporu, včetně sociálních a duševních služeb, které pomáhají jednotlivcům integrovat se zpět do společnosti a udržet si stálé bydlení. Vzdělávací programy a podpora pro hledání a udržení zaměstnání mohou být také klíčovými prvky terciální prevence (Kopecká, 2011).

2.2.5 Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020

V roce 2012 provedla externí skupina nezávislých odborníků, financovaná z ESF (Evropský sociální fond), rozsáhlý výzkum v oblasti bezdomovectví a vytvořila "Komplexní materiál pro formulaci Koncepce práce s bezdomovci v České republice do roku 2020". Tento materiál hrál klíčovou roli při posílení propojení a spolupráce mezi různými subjekty, včetně obcí, které jsou právě jedním z důležitých subjektů poskytující sociální pomoc osobám bez přístřeší. Vláda České republiky schválila samotnou "Koncepci prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020" (dále jen Koncepce) usnesením č. 666 ze dne 28. srpna 2013. Na základě tohoto usnesení vlády ČR (o schválení Koncepce) připravilo Ministerstvo práce a sociálních věcí "Návrh

konkrétních kroků a harmonogram k plnění "Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020". Tento návrh byl schválen usnesením vlády ČR č. 366 ze dne 21. května 2014 a detailně specifikoval kroky směřující k naplnění jednotlivých opatření obsažených v Koncepti. Myšlenka Koncepce je postavena na tom, že bezdomovectví neznamená pouze „chybějící střechu nad hlavou“, ale spíše jde o komplexní proces vyžadující reakci již od okamžiku rizika jeho vzniku. Koncepce by měla zahrnovat jak preventivní opatření, tak podporu navazující na existující služby. Koncepce se tedy zaměřuje na různé metody řešení problémů lidí bez domova, přihlížejí k rozsahu a odlišnostem jejich obtíží. Obsahuje sféry řešení problematiky bydlení, poskytování zdravotní péče či podporu zvyšování povědomí a spolupráce všech možných aktérů. Koncepce je zaměřena jak na potřeby ČR, tak i na požadavky EU s cílem posílit sociální služby na nejvíce znevýhodněné skupiny. V rámci Strategie Evropa 2020 je bezdomovectví identifikováno jako jedna z nejvýraznějších forem chudoby a sociálního vyloučení. Koncepce byla vypracovaná s ohledem na písemné prohlášení Evropského parlamentu datované k 16. prosinci 2010, které se týká Strategie EU pro bezdomovectví. Tato koncepce zahrnuje čtyři hlavní sféry jako je sféra k přístupu k bydlení, sféra sociálních služeb, sféra přístupu ke zdravotní péči a sféra informovanosti, zapojení a spolupráce. Lze tedy konstatovat, že materiál koncepce řešení bezdomovectví je již uplatnitelný v rámci sociální práce na obcích, kdy přinesl komplexní a multidisciplinární přístup k řešení této náročné sociální výzvy. Klíčovým prvkem této koncepce je pochopení, že bezdomovectví vyžaduje preventivní opatření i podporu v návaznosti na existující služby v rámci sociální práce na obcích, kde jsou zahrnuty různé metody řešení a následně spolupráce všech relevantních aktérů (MPSV, 2021).

2.3 Sociální práce na obci s osobami bez přístřeší

V místech, kde hrozí nejvyšší výskyt osob bez přístřeší, je potřeba zajistit určitá opatření, která jsou v kompetenci krajských a místních samospráv. V obcích, kde se nejvíce vyskytují osoby bez přístřeší, mohou řešit situaci těchto osob buď přímo, a to prostřednictvím sociálních služeb, jež poskytují organizace řízené samosprávné působnosti jednotlivých krajů, měst a obcí, a nepřímo, což je např. vyhlásováním dotací, které projednávají sociální komise a předkládají radám měst. Města je pak po schválení případně zařazují do jednání místních zastupitelstev dle místních podmínek. Obce při řešení bezdomovectví nevyužívají pouze služby sociální prevence nebo dotační

programy. Uplatňují takzvanou situační prevenci, která zahrnuje rozhodnutí o implementaci různých organizačních, ekonomických a technických opatřeních, např. vyhláška ohledně zákazu žebření ve městech.

Obce prostřednictvím vyhlášek usilují o minimalizaci sociálně patologického chování, jako je konzumace alkoholu na veřejnosti, rušení nočního klidu nebo přespávání na veřejných lavičkách. Např. alkoholismus patří mezi hlavní jevy doprovázející osoby bez přístřeší. Obce mohou regulovat a zakázat požívání alkoholu a dalších omamných látek přijímáním vyhlášek, které toto jednání zakazují nebo omezují. Výjimečně je o pomoc žádaná Městská policie, kdy je jejich zásah spíše kontraproduktivní se sociální prací jako takovou. Osoby bez přístřeší vnímají pomoc městské policie spíše represivně než jako sociální pomoc (Šámalová a spol., 2018).

2.3.1 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů týkající se osob bez přístřeší

Tento zákon má za cíl regulovat poskytování sociálních služeb a ochranu práv a zájmů osob, které sociální služby využívají. Zákon o sociálních službách by měl zajistit, aby osoby se specifickými potřebami zůstávaly i nadále začleněny do společnosti a mohly vést život, který je důstojný a plnohodnotný v rámci dostupných možností. Zákon také slouží jako nástroj pro regulaci a podporu sociální oblasti v zemi (MPSV, 2007).

Sociální službou se rozumí činnost nebo soubor činností dle zákona o sociálních službách, což znamená především zajištění pomoci a podpory osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevenci před sociálním vyloučením, kterému tímto právě napomáhají zabránit. Sociální služby dále zahrnují sociální poradenství a služby sociální péče. Sociální vyloučení může způsobit životní návyky, způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodněné prostředí, ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby (Janečková, Mach, 2019).

Cílem služeb sociální prevence by měla být především pomoc osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a ochrana společnosti před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. Mezi takové služby sociální prevence pak podle zákona patří: azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc,

intervenční centra, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy, sociální rehabilitace. Ani v tomto případě zákon nepoužívá pojem bezdomovec, bezdomovectví apod., ale pracuje s pojmem osoby bez přístřeší či osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Tam, kde se tyto služby neváží na ztrátu domova, mohou být bezdomovcům poskytovány např. z důvodu závislosti na návykových látkách, ze zdravotních důvodů apod. Sociální služby lze poskytovat jen na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb, které vzniká rozhodnutím o registraci (Janečková, Mach, 2019).

2.3.2 Sociální služby pro osoby bez přístřeší

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách jasně definuje druhy sociálních služeb pro pomoc osobám bez přístřeší (Matoušek, 2011).

Sociální služby nabízející pomoc osobám bez přístřeší jsou rozděleny do tří úrovní. První nejnižší úroveň je terénní práce neboli streetwork, což znamená kombinaci několika sociálních služeb. Sociální pracovník (streetworker) aktivně vyhledává klienty a podněcuje je k pozitivním změnám, poskytuje informace o možnostech a důsledcích jejich životního stylu. Terénní práce představuje klíčové propojení s ambulantními službami. Klienti zapojení v terénních programech často nemají dostatečné informace o sociálních službách nebo se s nimi setkávají poprvé. Osoby, které využívají terénní sociální služby, mohou patřit do různých cílových skupin, jako jsou uživatelé drog, prostitutky, jednotlivci s psychiatrickými diagnózami, a nakonec i bezdomovci (Vágnerová a spol. 2013).

Druhou úroveň zahrnují nízkoprahová denní střediska neboli centra určená osobám bez přístřeší. I když nejsou denní centra bezprahová, i tak jsou velmi dobře dostupná. Obvykle jsou umístěny poblíž oblastí, kde se nejvíce pohybuje cílová skupina. Klienti tak mohou zůstat v anonymitě a dostává se jim konkrétní pomoci, včetně potravin a hygienických služeb. V určitém čase je k dispozici i psycholog, právník a zdravotní sestra. Kapacita centra může být omezena. Ve větších městech může odmítnutý klient

využít jiného centra, zatímco v menších městech je třeba čekat, až se uvolní kapacita (Vágnerová a spol. 2013).

Do poslední úrovně spadá systém pobytových sociálních služeb. Každá úroveň pak vyžaduje vyšší stupeň spolupráce mezi sociálním pracovníkem a klientem, kdy cílem má být nalezení samostatného bydlení. Jak postupuje klient ve stupnici ubytování, tak jsou vždy vyšší požadavky i sociální kontrola. Tyto požadavky zahrnují pouhé přijetí pomoci a následně náročné řešení finanční situace, řešení bydlení i zaměstnání. V praxi znamená splnění požadavků získání nabízených sociálních služeb a nesplnění požadavků znamená odmítnutí služeb. Pobytové služby umožňují při splňování požadavků postupně postupovat na vyšší stupeň bydlení. Klient se může dostat z noclehárny do azylového bydlení a pokračovat dále do domu na půli cesty, dále na ubytovny atd. Zvýšení pravděpodobnosti úspěšné resocializace je pozorováno, když klient terénních služeb přechází na ambulantní služby (Vágnerová a spol. 2013).

Sociální poradenství představuje další nezanedbatelnou sociální službu, jež hraje klíčovou roli. Úkolem sociálního poradenství je poskytovat informace vedoucí k řešení obtížných sociálních situací. Odborníci v oblasti sociálního poradenství se soustředí na individuální potřeby různých sociálních skupin, a to jak v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách, tak i v poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí. Tato forma služby zahrnuje také sociální práci se specifickými potřebami jednotlivců (Valachová a spol., 2009).

Hlavním účelem sociálního poradenství je vést jednotlivce ke schopnosti autonomního řízení vlastního života, aby byl schopen čelit obtížným situacím i v budoucnosti. Sociální poradenství podporuje uživatele při orientaci v nabídce sociálních služeb a usnadňuje navazování kontaktů s dalšími relevantními institucemi. Poradenství zahrnuje komunikaci s úřady, kde lidé bez domova často ztrácejí přehled o požadavcích a možnostech. Často nevědí, na jaké sociální dávky mají nárok, a který úřad je odpovědný za jejich vyplácení. Sociální pracovníci pomáhají s procesem získání těchto dávek. Základem poskytování této služby je její dostupnost a bezplatnost. O péči a poradenství pro lidi bez domova se starají občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a nízkoprahová denní centra (Matoušek a spol. 2010).

2.4 Metody sociální práce s osobami bez přístřeší na obci

Termín "metoda" označuje soubor postupů, které si sociální pracovníci vybírají a aplikují při konkrétním výkonu sociální práce s klientem, skupinou nebo komunitou. Metody sociální práce dělíme do kategorií podle toho, na jaké skupiny se zaměřujeme např. dle věku, dle skupin ohrožených sociálním vyloučením (lidé bez domova, etnické menšiny apod.) či dle místa výkonu (sociální práce terénní, komunitní, ambulantní). Záleží na každém sociálním pracovníkovi, kterou metodu sociální práce si při práci s klientem zvolí. Sociální pracovník může v praxi i metody různě kombinovat. Pro výběr metod je velmi důležité vědět, že každý klient je jiný a každý klient vyžaduje rozdílný přístup. Pokud sociální pracovníci ovládají různé metody, mohou lépe porozumět problémům klienta a zaměřovat se na prevenci zhoršení rizikových sociálních situací. Sociální práce na obcích je kombinací všech těchto metod (Metodika sociální práce na obcích, 2022).

Obecně je cílem sociální práce v rámci obcí poskytnutí prvotní sociální podpory všem občanům, kteří čelí náročným životním situacím. Legislativním začleněním sociální práce do působnosti státu je tak zajištěna dostupnost kvalifikované pomoci na místní úrovni s cílem ochránit nejslabší členy společnosti před sociálním ohrožením. Hlavním posláním sociálních pracovníků na obcích je nabízet podporu a asistenci občanům, kteří čelí různým sociálním problémům, ať už jsou to jednotlivci, skupiny nebo celé komunity. Jejich klíčovým úkolem je aktivně předcházet sociálním problémům a v případě potřeby poskytnout intervenci v raných stádiích problémů. Sociální pracovníci jsou obeznámeni s místními podmínkami, dostupnými službami a dalšími sociálními sítěmi, aby mohli jednotlivcům pomoci najít adekvátní řešení a zdroje podpory. Asistují občanům při zorientování se v systému sociálních služeb, poskytují pomoc s dávkami a poskytují informace o možných řešeních. Zajišťují také propojení s vhodnými subjekty a důležitá je také znalost potřeb občanů na obecní úrovni. Pomocí zplnomocnění klientů podporují rozvoj jejich dovedností, posilují jejich sebeúctu a odpovědnost za vlastní život a rozhodnutí. Přístup ke klientům je klíčový. Ke svým klientům by měl každý sociální pracovník přistupovat s respektem, empatií a porozuměním. Sociální pracovník by měl také aktivně podporovat klienta v jeho individuálním procesu změny a respektovat jeho nezávislost (Hubíková a spol., 2023).

V průběhu studie, která se soustředila na spolupráci přenesené a samostatné působnosti obcí, bylo zjištěno, že největší podíl sociální práce na obci zahrnuje pomoc osobám bez přístřeší, konkrétně řečeno osobám bez domova či žijících v nevhodných či nejistých bydleních, na jedince ohrožené sociálním vyloučením a na ty, kteří čelí materiálním problémům a dluhům. V podstatě lze konstatovat, že v době realizace výzkumu spočívalo těžiště sociální práce na obecních úřadech ORP (obce s rozšířenou působností) v práci s klienty, kteří se potýkali s důsledky vážných sociálních nedostatků (Hubíková a spol., 2023).

Při zajišťování sociálních služeb je působnost samosprávy vymezena dle § 92. Podle tohoto ustanovení má obecní úřad povinnost poskytnout sociální službu nebo jinou formu pomoci osobě, které není aktuálně poskytována žádná sociální služba. Místní příslušnost je stanovena na základě trvalého nebo hlášeného pobytu dané osoby. I v obcích, kde nemají bezdomovci trvalé bydliště, je třeba poskytnout pomoc a podporu. Nejedná se jen o povinnost, ale i o praktickou záležitost pro udržení sociální stability a solidarity v celé společnosti, např. v odlehlých oblastech může být situace bezdomovců snadno přehlížena, neboť jejich počet může být nižší než ve městech. Nicméně, absence trvalého bydliště v dané obci neznamená, že tamní bezdomovci nepotřebují pomoc. Může se jednat o jedince, kteří se do dané oblasti přesunuli za prací, rodinnými vazbami či z jiných důvodů a nyní se ocitli v obtížné situaci. Jejich potřeby nejsou o nic menší než potřeby těch, kteří žijí ve městech. Pro poskytování pomoci bezdomovcům v obcích, kde nemají trvalé bydliště, je důležité zapojení neziskových organizací. Tyto organizace mohou být klíčovými partnery v identifikaci potřeb těchto osob. Mohou poskytnout pomoc v oblasti základních služeb, jako je stravování či hygienická péče, a také v podpoře v hledání trvalého bydlení a práce. Jejich role je zásadní jak pro poskytování materiální pomoci, tak i pro budování důvěry a podpory v dané komunitě (Hubíková a spol., 2023).

Dle zákona o zdravotních službách má povinnost zdravotnické zařízení včas informovat obecní úřad obce s rozšířenou působností, pokud dojde k propuštění pacienta – osoby bez přístřeší ze zdravotnického zařízení, a to v případě, že u něj není zajištěna další péče. Zdravotnické zařízení kontaktuje obec dle místa trvalého pobytu pacienta. Praxe často spočívá v tom, že pacient, který je bez domova, je propuštěn do azylového domu, noclehárny, do denního centra nebo na ulici. Často se ale stává, že zdravotnické

zařízení nekontaktuje příslušné oddělení na obci dostatečně s předstihem. Poté nastává problém umístit osobu bez přístřeší do příslušné instituce např. do azylového domu, kde je poskytována lékařská péče, či dochází k problémům umístit osobu zdravotně handicapovanou (Koncepce návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013-2020, 2012).

Služby poskytované pro bezdomovce v současné době čerpají financování z různorodých zdrojů. Poskytovatelé těchto služeb získávají podporu z Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), některé kraje a obce přispívají ze svých vlastních finančních prostředků, zatímco jiné kraje a obce využívají prostředky Evropské unie přes intervenční programy. Některé kraje a obce rovněž poskytují příspěvek jako zřizovatelé těchto služeb, i když tato role pro ně není běžná. Finanční podpora též pramení z rozpočtů obcí, které přispívají nejen jako zřizovatelé, ale i prostřednictvím svých rozpočtových prostředků. Kromě toho jsou důležitým zdrojem příjmy z plateb klientů a z činnosti samotných poskytovatelů. Neméně důležité jsou dotace z Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), které obce dostávají každoročně. Dotace jsou také důležitým zdrojem financí k řešení problémů spojených s bezdomovectvím. Dotace umožňují obcím provádět různé programy a projekty, které mají za cíl podporovat bezdomovce a pomáhat jim získat oporu a zlepšit jejich životní situaci. Díky dotacím mají obce možnost aktivně přistupovat k řešení bezdomovectví ve svém regionu a poskytovat bezdomovcům potřebnou pomoc a podporu. Je důležité, aby peníze byly efektivně využity a přispívaly k dlouhodobému snižování počtu lidí bez domova (Koncepce návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013-2020, 2012).

2.4.1 Depistáž

Zákon o sociálních službách také upravuje činnost sociálních kurátorů. Ti aktivně vyhledají jednotlivce v těžkých životních situacích (provádějí depistáž), identifikují osoby, jejichž životní styl může vyvolat konflikty se společností, a také identifikují jedince, jejichž základní životní potřeby pro přežití nejsou uspokojivě naplněny např. osoby bez přístřeší (Koncepce návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013-2020, 2012).

„Realizace depistáže musí být ze strany obcí zajištěna, a to v souladu s § 64 odst. 1 písm. d) zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění

pozdějších předpisů. Činnost může v souladu s § 109 zákona č. 108/2006, o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů vykonávat pouze sociální pracovník“ (Metodika sociální práce na obcích, 2022, str. 34).

Depistáž, jako klíčová aktivita sociálního pracovníka, spočívá v systematickém, pravidelném, cíleném a časném vyhledávání jednotlivců nebo skupin, kteří čelí riziku sociálního vyloučení nebo jiným sociálním problémům přímo v jejich přirozeném sociálním prostředí. Tato činnost zahrnuje identifikaci a následné poskytování pomoci těmto jednotlivcům. Často se jedná o osoby bez zjevné motivace, které by svou situaci řešily jen sporadicky, pokud by nebyly aktivně oslovovány sociálními pracovníky. Depistáž může být zaměřena buď na konkrétní klienty, se kterými byla dříve navázaná spolupráce, ale spolupráce již neexistuje, nebo na obecné hledání nových potenciálních klientů. Realizaci depistáže může výrazně předcházet zhoršení sociální situace jednotlivců, kteří se rozhodnou využít nabídky spolupráce a nemají běžný přístup k informacím, například prostřednictvím webových stránek, nástěnky obecního úřadu nebo letáků. Je klíčové, aby sociální pracovníci při depistáži zachovávali lidskou důstojnost a respektovali právo jednotlivců na soukromí a odmítnutí nabízené pomoci. Kvalitní provedení depistáže tak může přinést prospěch a podporu těm, kteří ji potřebují, v souladu s etickými zásadami a s ohledem na individuální autonomii (Metodika sociální práce na obcích, 2022).

Podle Hubíkové a spol. (2019) je depistáž v rámci sociální práce na obci klíčovou aktivitou, která významně přispívá k zajištění rovného přístupu občanů ke státům poskytované a garantované sociální pomoci. Depistáž je součástí sociální práce a v současné době je na obcích považovaná za nedílnou činnost sociálních pracovníků.

2.4.2 Sociální šetření

Sociální šetření označuje proces shromažďování informací, identifikaci a analyzování sociálních problémů, potřeb a zdrojů jednotlivců, skupin a komunit včetně jejich vzájemných vztahů. Sociální pracovníci nejenom na obcích mohou v oblasti sociálního šetření a v různých oblastech sociální práce nalézt metodickou podporu z Ministerstva práce a sociálních věcí. Metoda sociálního šetření také slouží k předávání informací o možnostech sociální práce či ověření, zda daný člověk tuto podporu

potřebuje. V rámci této metody je možné i vyhodnocování informací a poskytování sociálního poradenství (Metodika sociální práce na obcích, 2022).

Při sociálním šetření se často odhalí, že v mnoha případech chybí osobám bez přístřeší osobní doklady, jako například občanský průkaz, rodný list, záznamy o předchozím zaměstnání, potvrzení o ukončení škol. Při zajišťování osobních dokumentů často potřebují osoby bez přístřeší přímou podporu od sociálních pracovníků na obecních úřadech. Klíčovým bodem je získání občanského průkazu, který otevírá cestu k různým sociálním dávkám a registraci na úřadu práce, který může poskytnout pomoc při hledání zaměstnání. U starších lidí bez domova je důležité zajištění starobního či invalidního důchodu a vyjednání umístění v domovech pro seniory, v domech s pečovatelskou službou, kde by senioři měli lepší podmínky. Při sociální práci s touto skupinou by měli pracovníci zohlednit, jaké postupy efektivně odpovídají na specifické potřeby těchto jednotlivců. Je důležité, aby si sociální pracovníci při práci s osobami bez přístřeší uvědomovali, které postupy a metody sociální práce účelně naplňují potřeby těchto osob (Hradečtí, 1996).

2.4.3 Sociální poradenství

Sociální poradenství na obci zahrnuje širokou škálu služeb a podpory. Jedná se např. o poskytování informací ohledně sociálního bydlení, ubytoven, azylových domů atd. Další důležité poradenství je v oblasti právní pomoci, což může např. zahrnovat informace ohledně zaměstnání, poradenství ohledně práv a povinností týkajících se bydlení, zaměstnání, sociálních dávek, pomoc při vyřizování právních dokumentů. Neméně důležitá je také psychosociální podpora v oblasti emocionální. Sociální pracovník může poskytnout informace ohledně individuálních terapeutických sezení, skupinových terapií, a to zejména pro osoby bez přístřeší závislé na alkoholu či drogách. Důležitá je také podpora při zvládání stresu a úzkosti (Hradečtí, 1996).

2.4.4 Metoda síťování

„Podle § 95 písm. h) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o sociálních službách), kraj určuje síť sociálních služeb na území své působnosti; činí tak v rámci své povinnosti zajišťovat dostupnost poskytování sociálních služeb na svém území v souladu se střednědobým plánem rozvoje

sociálních služeb“ (MPSV. Metodika síťování sociálních služeb [online]. 2020 [cit. 2024-04-16], s. 1).

Hlavním přínosem síťování je společné hledání řešení problémů v situacích, kdy samostatné úsilí jednotlivých organizací nedosahuje dostatečné efektivity v poskytování služeb a realizaci opatření. Tento proces posiluje spolupráci mezi subjekty a koordinaci jejich činností, stejně jako zapojení zúčastněných jedinců do shodného, přijatého návrhu (Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území Hlavního města Prahy na období 2022–2024, 2023).

Pracovníci v sociální oblasti využívají síťování jako praktický nástroj, při kterém zkoumají prostředí klienta a společně s ním určují účastníky v síti. Důležitým aspektem je analýza a identifikace problémů. Do sítě jsou zapojováni všichni, kteří mohou přispět k řešení konkrétní situace (Beňák, 2020).

V rámci síťování v na obcích je důležitá spolupráce sociálních pracovníků s dalšími institucemi, jako jsou např. charitativní, dobrovolnické organizace, které poskytují např. hygienické, pobytové služby, nemocnice a zdravotnická zařízení, kde je důležité zajištění lékařské péče v oblasti preventivní, akutní či gynekologické péče. Sociální pracovník také doporučuje osobě bez přístřeší, aby navštívila úřad práce, kde lze získat dávky existenčního a životního minima jako jsou příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení či mimořádná okamžitá pomoc. Např. získáním mimořádné okamžité pomoci se pak může osoba bez přístřeší dostat do místa trvalého bydliště a tam si může vyřídit další dávky. Sociální práce na obci je často integrovaná do komunitních a místních programů sociální péče, kdy hlavní snahou této práce je resocializace těchto osob, tedy obnovení jejich stability a soběstačnosti.

Bez síťování sociální práce v na obci by nebyla práce vůbec realizovatelná. Nedostatek sociálních pracovníků a absence klíčových služeb, jako jsou např. azylové domy či byty pro různé cílové skupiny, například pro rodiny s dětmi, zásadně ztěžují efektivní poskytování potřebné pomoci. Síťování umožňuje koordinaci mezi různými organizacemi a institucemi, čímž se lépe využívají omezené zdroje a služby. Bez této spolupráce by bylo velmi obtížné zajistit komplexní podporu pro jednotlivce a rodiny v nouzi.

V tomto kontextu je spolupráce zejména s neziskovými organizacemi naprosto nezbytná. Neziskové organizace často poskytují specializované služby a mají zkušenosti s konkrétními cílovými skupinami. Tím, že se obec spojí s těmito organizacemi, může efektivněji reagovat na potřeby komunity. Tato spolupráce přináší přidanou hodnotu, která umožňuje, aby sociální práce na obci byla efektivní a dosahovala svého cíle – pomoci těm, kteří to nejvíce potřebují (Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na území Hlavního města Prahy na období 2022–2024, 2023).

2.4.5 Neziskové organizace

Neziskové organizace jsou organizace, které primárně neusilují o dosažení zisku. Jejich hlavním cílem je poskytovat veřejně prospěšné služby nebo realizovat činnosti, které přinášejí prospěch společnosti, komunitám nebo specifickým skupinám obyvatel.

Zisk, který mohou generovat, je obvykle reinvestován do jejich aktivit a nevyplácí se členům ani vedení.

Neziskové organizace mohou mít různé právní formy a zaměřují se na širokou škálu oblastí, jako je:

1. **Sociální služby:** Podpora znevýhodněných skupin, pomoc lidem v nouzi, integrace menšin atd.
2. **Zdravotní péče:** Podpora zdraví, poskytování zdravotních služeb, osvěta v oblasti zdraví.
3. **Vzdělávání:** Školy, vzdělávací programy, kurzy pro různé věkové skupiny.
4. **Kultura a umění:** Podpora umění, pořádání kulturních akcí, ochrana kulturního dědictví.
5. **Ochrana životního prostředí:** Ekologické projekty, ochrana přírody a zvířat.
6. **Sport a rekreace:** Sportovní kluby, rekreační aktivity, podpora sportovních talentů.
7. **Práva a advokacie:** Obrana lidských práv, právní poradenství, advokacie pro různé skupiny.

Neziskové organizace jsou často financovány z různých zdrojů, jako jsou dary, dotace, granty, členské příspěvky a příjmy z vlastních činností.

Tyto organizace hrají důležitou roli ve společnosti, protože často vyplňují mezery, kde státní sektor nebo komerční subjekty nejsou schopny nebo ochotny poskytovat potřebné služby či podporu. Přehled nejvýznamnějších neziskových organizací v rámci Prahy je uveden v příloze č. 3.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části absolventské práce se zaměřím na splnění dílčího cíle práce vyhodnotit, jak se podílí sociální práce na zkvalitňování životních podmínek osob bez přístřeší a zda má vliv na sociální začleňování těchto osob.

3.1 Metodologie průzkumu

Kvantitativní výzkum se zabývá shromažďováním dat za cílem více prozkoumat danou oblast. Tato metoda poskytuje kvantitativní informace o zkoumaném jevu, což umožňuje objektivní analýzu a statistické vyhodnocení dat. Mezi hlavní výhody kvantitativního výzkumu patří efektivní a jednoduchý sběr dat, který umožňuje snadné zobecnění výsledků na celou zkoumanou populaci. Tento přístup je zejména vhodný pro analýzu rozsáhlých skupin. Data získaná touto metodou jsou precizní, numerická a snadno ověřitelná. Další výhodou je, že subjektivita výzkumníka nemá velký vliv na výsledky.

Ke splnění cíle práce využiji kvantitativní metodu. Forma výzkumného šetření bude provedena formou dotazníků (vzor dotazníku je uveden v příloze č. 1). Dotazník obsahuje 12 otázek, kde jsem použila uzavřené i otevřené otázky. Otevřené otázky jsou důležité pro upřesnění a rozvedení získaných odpovědí. Dotazníky budou následně graficky znázorněny a doplněny příslušnými komentáři.

Časový harmonogram

Dotazníky budou rozneseny osobně mezi osoby bez přístřeší, se kterými jsem se setkávala v rámci praxe na Odboru sociálních věcí a zdravotnictví na MÚ Městské části Prahy 8. Dotazníky budou předkládány příslušným osobám v časovém období během měsíce března 2024, kdy bude probíhat sběr dat. Poté bude následovat vyhodnocení dat. Po ukončení sběru dat budou vybrané dotazníky vyhodnoceny a následně budou data doplněna tabulkami a grafy s procentuálním vyjádřením odpovědí. V rámci vyhodnocení také zjistím, zda byl naplněn hlavní cíl práce. Zaměřím se touto

metodou na zjištění, jak se podílí sociální práce na zkvalitňování životních podmínek osob bez přístřeší a zda má vliv na sociální začleňování těchto osob.

3.2 Respondenti

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na osoby bez přístřeší bez ohledu na jejich pohlaví, věk nebo délku pobytu na ulici. Účastníky výzkumu jsem si vybrala záměrně, a to v rámci mé praxe na Odboru sociálních věcí a zdravotnictví na Městském úřadu Prahy 8, v oblasti mého bydliště v Odolene Vodě a v oblasti mého pracoviště v Neratovicích, kde jsem působila jako praktikantka na Odboru sociálních věcí a zdravotnictví v roce 2023. Při požádání respondentů o vyplnění krátkého dotazníku, byli respondenti vždy ochotni se mnou komunikovat. Dotazník celkem vyplnilo 42 osob, z nichž dvě byly ženy a mužů bylo čtyřicet. Všichni respondenti momentálně nemají domov a pobývají v lokalitách Prahy 8, v Odolene Vodě a Neratovicích. Vyplňování dotazníků probíhalo přímo na ulici ve stanovém táboře, kde někteří respondenti pobývají na ubytovně.

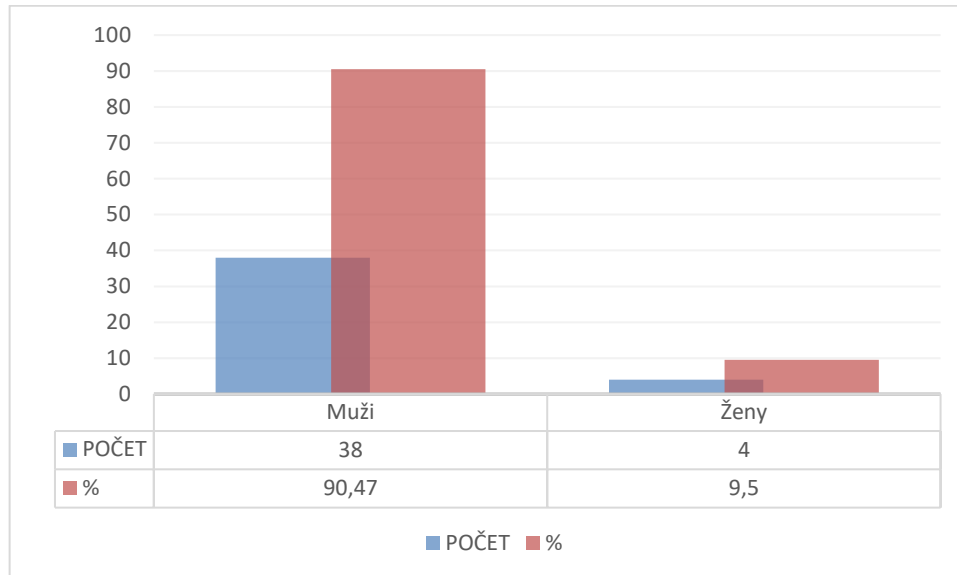
U většiny respondentů inicioval vyplnění dotazníků, v rámci mé praxe, dozorující sociální pracovník nebo kurátor. V některých případech jsem respondenty kontaktovala na ulici sama. Abych je motivovala, nabídla jsem jim vždy před vyplněním dotazníku cigaretu. Délka vyplňování dotazníku se pohybovala okolo 10 minut, v některých případech trvalo vyplňování déle. Respondenti často odbočovali od hlavního tématu dotazníkových otázek a rozpovídali se o svých problémech více.

3.3 Sběr dotazníků a analýza dat

K získání potřebných dat pro provedení kvalitativního výzkumu jsem se rozhodla provést dotazníkové šetření. Tento způsob sběru dat mi přišel pro zjištění potřebných informací nejvhodnější. V dotazníku jsem měla přichystaných 12 otázek. V 8 otázkách bylo na výběr z několika bodů a 4 otázky byly otevřené. Otevřené otázky sloužily k tomu, aby respondent sám mohl zhodnotit svoji celkovou situaci. V úvodu dotazníku byly základní otázky týkající se pohlaví, věku a vzdělání. Dalšími otázkami bylo zjišťováno, jak dlouho jsou respondenti bez přístřeší, jak vypadá jejich každodenní život, zda mají nějaký příjem, kde přebývají a zda využívají služeb sociálních pracovníků na obcích či některých organizací pomáhajících lidem bez přístřeší. Závěrečné otázky

se týkaly toho, jaké služby jsou jim od sociálních pracovníků na obcích poskytovány a zda se jejich situace od počátku pomoci sociálních pracovníků zlepšila.

1. Pohlaví

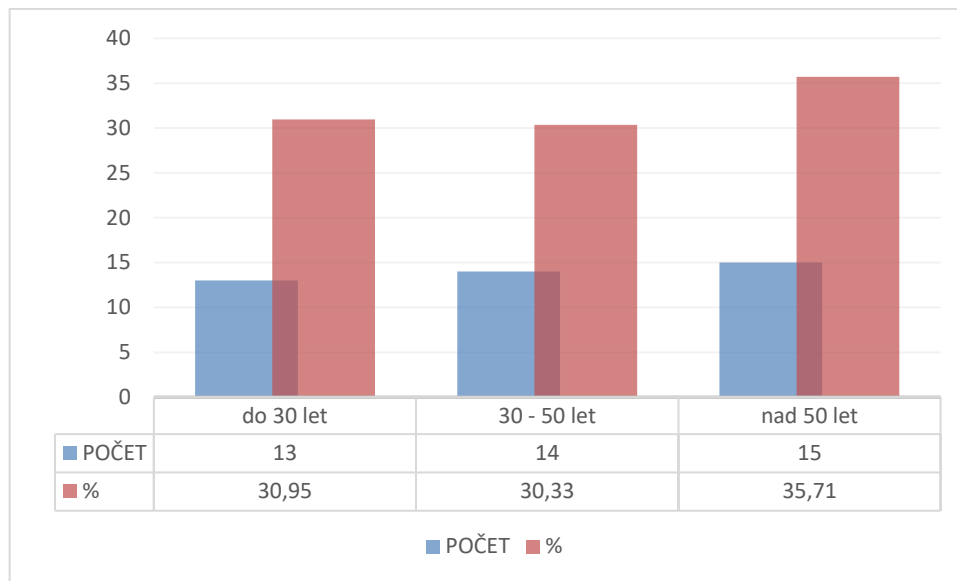

Obrázek č. 1.: Pohlaví

Zdroj: vlastní

Legenda: První graf nám poskytuje přehled o pohlaví respondentů, přičemž je zřejmé, že většinu z nich tvoří muži. Tímto způsobem graf jasně znázorňuje převahu mužských respondentů ve srovnání s ženskými.

2. Věk

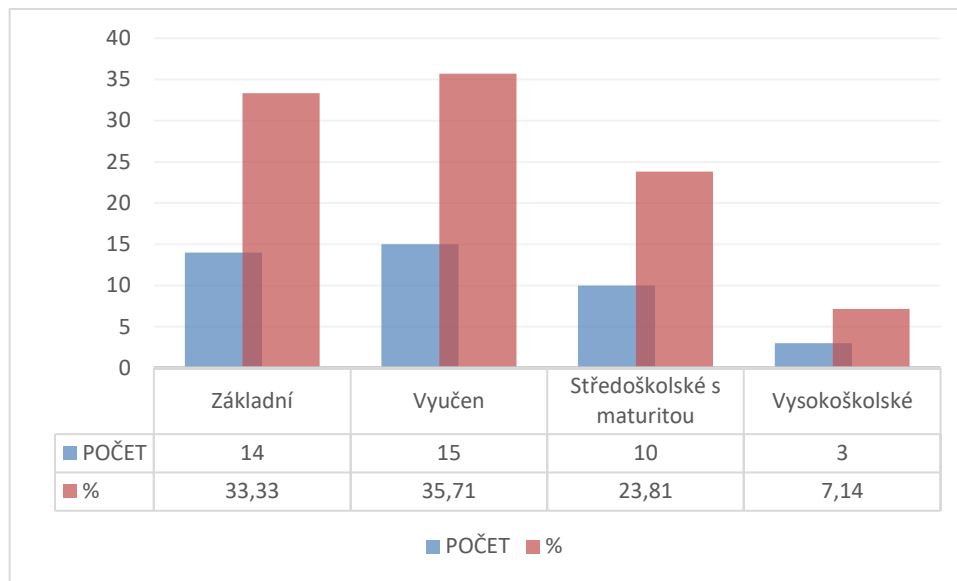

Obrázek č. 2. Věk

Zdroj: vlastní

Legenda: Graf nám znázorňuje tři skupiny věkových kategorií, kdy převažuje věk respondentů nad 50 let. Konkrétně se jedná o tyto tři věkové skupiny: první skupina zahrnuje respondenty ve věku do 30 let, druhá skupina je tvořena jedinci ve věku 30 až 50 let a třetí skupina obsahuje respondenty starší než 50 let. Z grafu je patrné, že nejpočetnější zastoupení mají respondenti ve věku kolem 50 let, což naznačuje, že tato věková skupina má mezi respondenty největší podíl. Tento výsledek může být zajímavý pro analýzu různých sociálních a demografických trendů, neboť nám poskytuje informace o tom, které věkové skupiny jsou ohroženy bezdomovectvím nejvíce.

3. Vzdělání

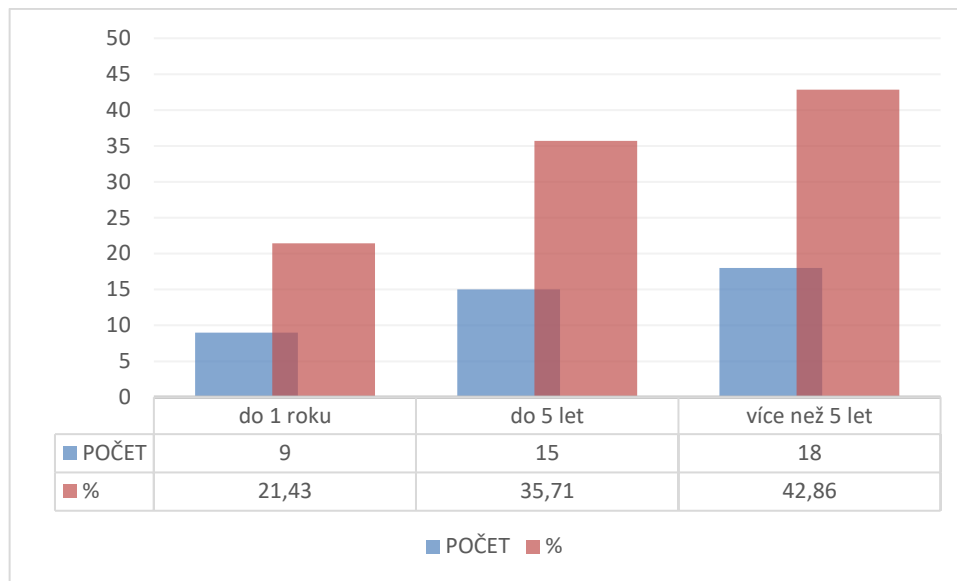

Obrázek č. 3. Vzdělání

Zdroj: vlastní

Legenda: Z grafu je patrné, že v oblasti vzdělání převažují respondenti se vzděláním „vyučen“. Tato skupina tvoří největší část populace osob bez přístřeší, což může být způsobeno tím, že tento typ vzdělání často neposkytuje dostatečné možnosti pro získání stabilního zaměstnání a finančního zabezpečení, což může vést k sociální a ekonomické nestabilitě. Následují osoby se základním vzděláním. Tito lidé často čelí ještě větším výzvám na pracovním trhu, protože jejich kvalifikace je omezená a možnosti uplatnění jsou značně zredukované. Často se nacházejí v nejistých pracovních podmínkách nebo zcela bez zaměstnání, což přispívá k jejich zranitelnosti a riziku bezdomovectví. Další skupinou jsou osoby se středoškolským vzděláním. Přestože tato úroveň vzdělání nabízí širší spektrum pracovních příležitostí, stále může být nedostatečná pro zajištění dlouhodobé finanční stability, zejména pokud se jedná o nekvalifikované nebo nízkopříjmové zaměstnání. Osoby s tímto vzděláním mohou být náchylné ke ztrátě bydlení v důsledku ekonomických výkyvů nebo osobních krizí. Nejmenší skupinu zaujímají osoby s vysokoškolským vzděláním. Ačkoliv se jedná o nejméně početnou skupinu, jejich přítomnost mezi osobami bez přístřeší upozorňuje na to, že ani vyšší vzdělání nemusí být vždy zárukou stability. Faktory jako zdravotní problémy, osobní krize nebo nedostatečná síť sociální podpory mohou vést k situaci, kdy i vysoce kvalifikovaní jedinci ztratí své bydlení.

4. Délka bez stálého bydlení

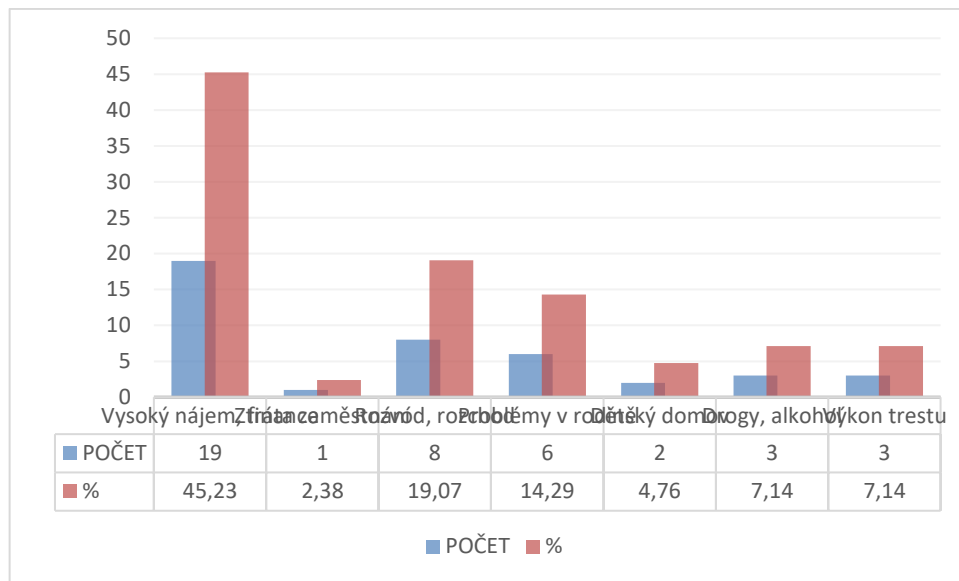

Obrázek č. 4. Délka bez stálého bydlení

Zdroj: vlastní

Legenda: Většina respondentů, kteří neuvádějí žádné stálé bydlení, sdělila, že jsou v této situaci déle než 5 let. Další skupinu tvoří respondenti bez stálého bydlení po dobu kratší než 5 let, a nejmenší část tvoří ti, kteří jsou v této situaci méně než jeden rok. Tato dlouhodobá absence stálého bydlení ukazuje na složitost situace těchto lidí, kteří čelí mnoha výzvám spojeným s životem bez domova. Respondenti, kteří jsou bez stálého bydlení déle než 5 let, pravděpodobně čelí zhoršenému zdravotnímu stavu, sociální izolaci a obtížím s hledáním zaměstnání či stabilních příjmů. Rozdělení podle doby, po kterou jsou bez domova, nám pomáhá lépe porozumět jejich specifickým potřebám a možným cestám k řešení jejich situace.

5. Důvod ztráty bydlení

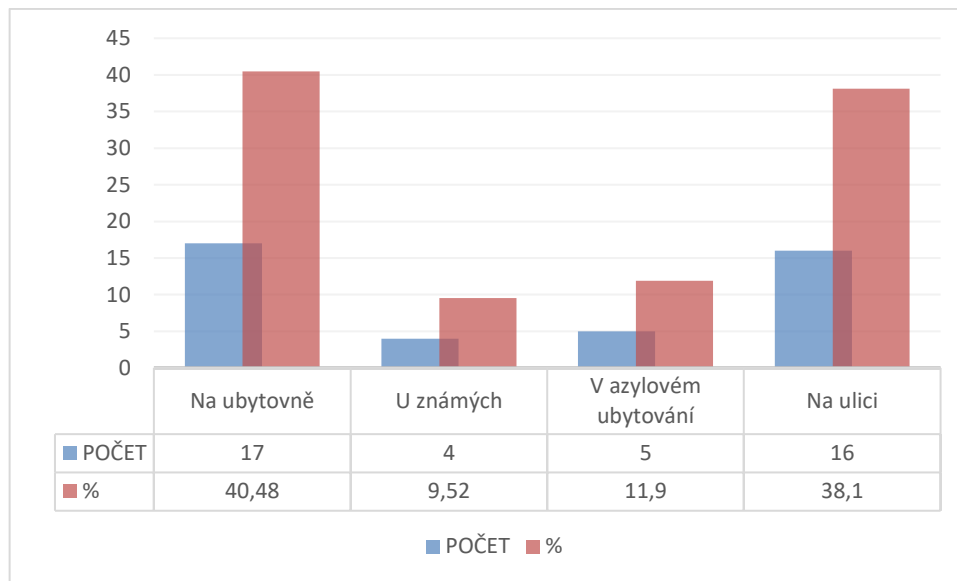

Obrázek č. 5. Důvod ztráty bydlení

Zdroj: vlastní

Legenda: Nejčastějším důvodem, který uváděli respondenti jako příčinu ztráty bydlení, byly finanční problémy. Tento fakt uvádělo nejvíce lidí. Na druhém místě byly rozvody nebo rozchody, které také často vedly k situaci bezdomovectví. Problematika v rodině a závislosti na drogách či alkoholu byly další časté důvody. Následovaly případy, kdy byl důvodem ztráty bydlení návrat z výkonu trestu, či pobyt v dětském domově. Naopak, nejméně respondentů uvádělo ztrátu zaměstnání jako hlavní příčinu, což ukazuje na různorodost faktorů, které mohou vést k bezdomovectví. Faktory mohou být jednotlivě či kombinovaně důvodem, proč lidé přijdou o své bydlení a ocitnou se v bezdomovectví. Každý případ je individuální a může být ovlivněn různými okolnostmi a životními událostmi.

6. Pobyt (převážně)

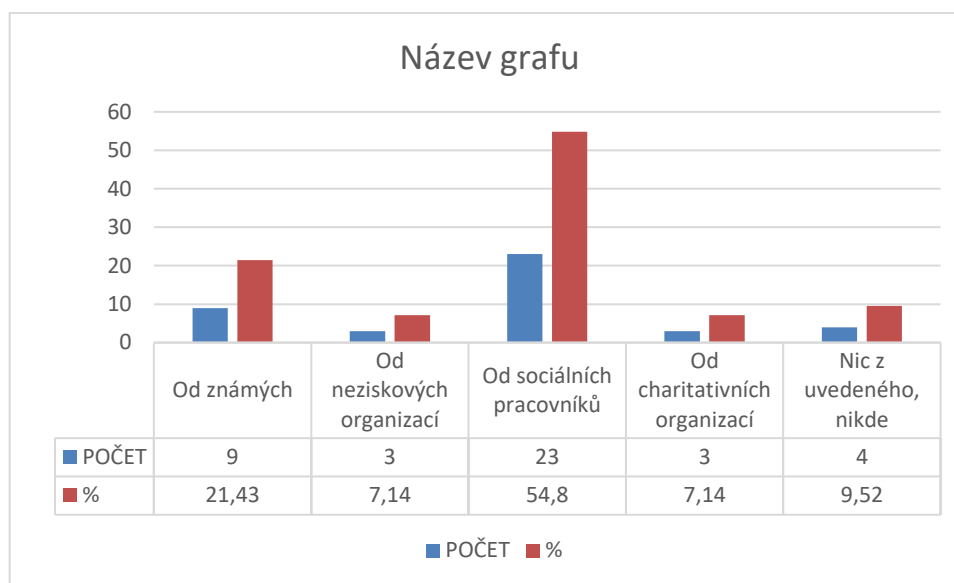

Obrázek č. 6. Pobyt (převážně)

Zdroj: vlastní

Legenda: Většina respondentů uvádí, že momentálně pobývají na ubytovně, přičemž další část z nich uvádí, že tráví čas na ulici nebo v azylovém zařízení. Téměř 10 % respondentů zaznamenaných ve výzkumu uvádí, že přechodně pobývají u známých. Tato situace odhaluje rozmanitost a složitost životních podmínek lidí bez domova. Většina z nich se obrací na ubytovny jako na první zdroj střechy nad hlavou, což často znamená sdílení prostoru s dalšími lidmi v podobné situaci. Někteří se ocitají na ulici, což představuje další výzvu z hlediska bezpečnosti a zdravotních rizik. Azylové ubytování může poskytovat dočasný azyl, ale mnozí se také snaží najít útočiště u známých, což může být zdrojem podpory, ale často jde o nestálé a nejisté řešení.

7. Způsob získávání informací

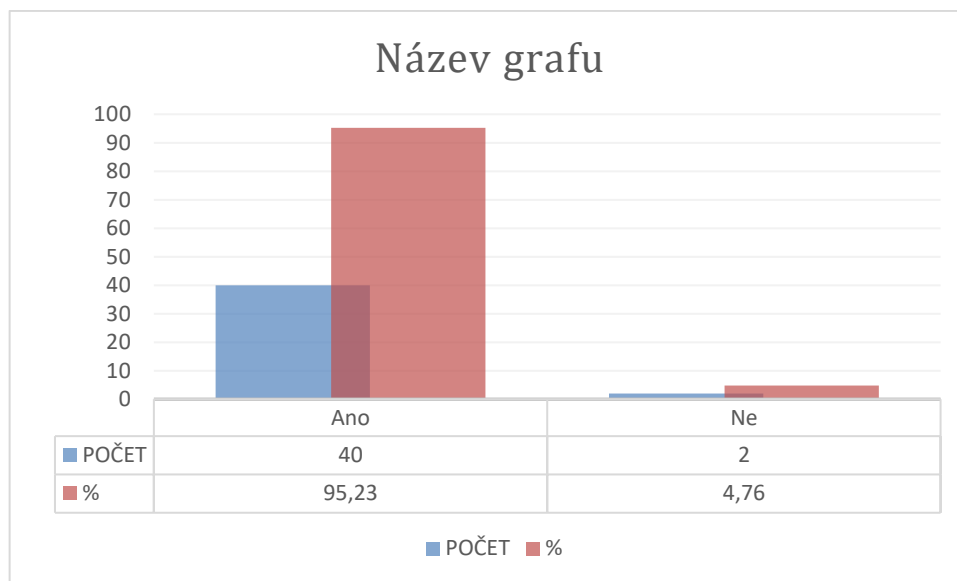

Obrázek č. 7. Způsob získávání informací

Zdroj: vlastní

Legenda: Nejvíce respondentů získává informace ohledně pomoci a podpory od sociálních pracovníků a dále od známých. Sociální pracovníci jsou pro ně primárním zdrojem podpory, což naznačuje jejich klíčovou roli v poskytování informací a směřování lidí v nouzi k potřebným službám. Další významnou roli hrají neziskové a charitativní organizace, které jsou rovněž důležitým zdrojem podpory pro lidi bez domova. Tento fakt svědčí o širokém spektru organizací, které se aktivně angažují v poskytování pomoci a podpory těmto jedincům. Zajímavým zjištěním je, že téměř 10 % respondentů uvádí, že nezískává žádné informace. Tato skupina lidí může být buď odříznuta od dostupných zdrojů pomoci, nebo může mít omezenou schopnost získávat informace z různých důvodů včetně sociální izolace nebo nedostatečné informovanosti o existujících možnostech pomoci. Celkově tyto výsledky ukazují na důležitost poskytování přístupných a snadno dostupných informací o sociální podpoře pro lidi bez domova, aby mohli efektivněji využívat dostupné zdroje a služby.

8. Povědomí o možnosti pomoci sociálních pracovníků na obci

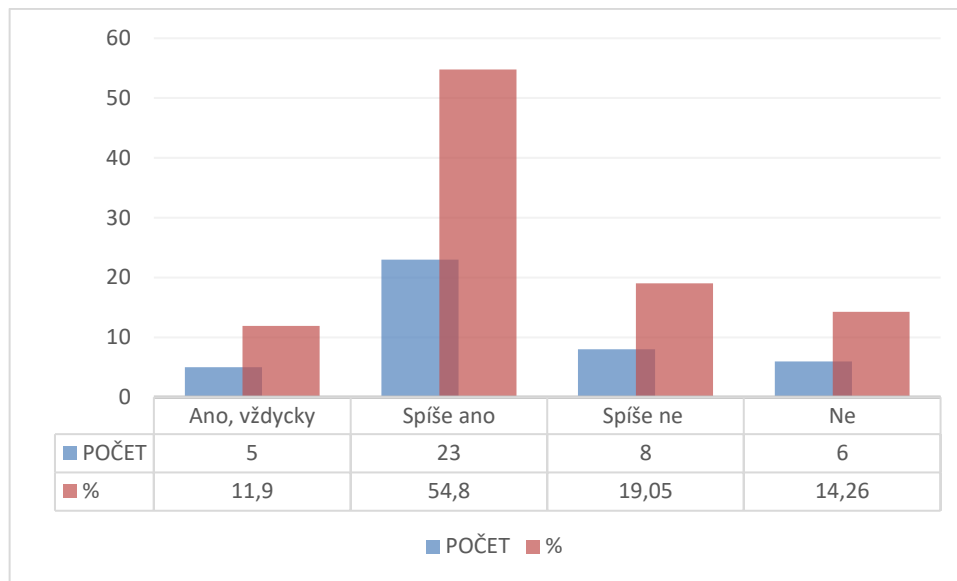

Obrázek č. 8. Povědomí o možnosti pomoci sociálních pracovníků na obci

Zdroj: vlastní

Legenda: Většina respondentů je informovaná o možnostech pomoci, které nabízejí sociální pracovníci na obci. Jen dvě osoby uvedly, že o těchto podpůrných službách nevědí. Tato informace naznačuje, že většina lidí má povědomí o možnostech podpory, kterou mohou získat od sociálních pracovníků, kteří působí na obci. Je důležité, aby se dostatečná informace o těchto službách šířila, aby se lidé v případě potřeby mohli obrátit na správné zdroje pomoci.

9. Vyhledání pomoci a podpory na obci

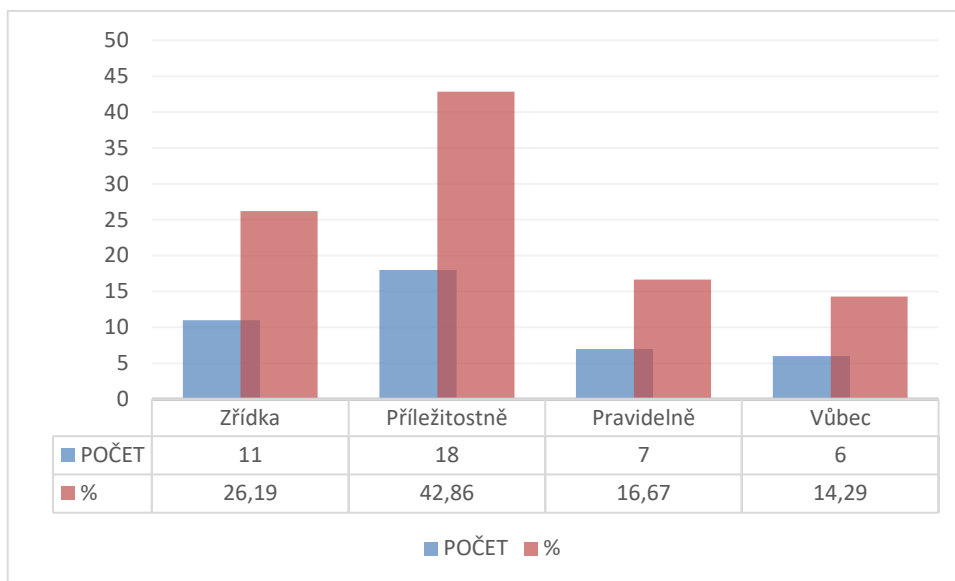

Obrázek č. 9. Vyhledání pomoci a podpory na obci

Zdroj: vlastní

Legenda: Většina respondentů odpověděla, že se spíše obrací o pomoc a podporu na sociální pracovníky na obci. Další skupinou respondentů jsou ti, kteří se na sociální pracovníky na obci obrací pravidelně nebo vždycky, což naznačuje stabilní poptávku po podpoře a službách. Na druhé straně jsou respondenti, kteří odpověděli „spíše ne“ a zvláště ti, kteří se na sociální pracovníky na obci vůbec neobracejí. Tato skupina zahrnuje 14 % respondentů, kteří buď nevidí potřebu po takové pomoci, nemají příslušné informace o možné podpoře a pomoci na obci nebo mají jiné zdroje podpory, které preferují. Tento rozdíl v postojích ukazuje na různé přístupy a potřeby lidí ohledně sociální podpory, zejména v kontextu boje s bezdomovectvím.

10. Četnost spolupráce se sociálními pracovníky

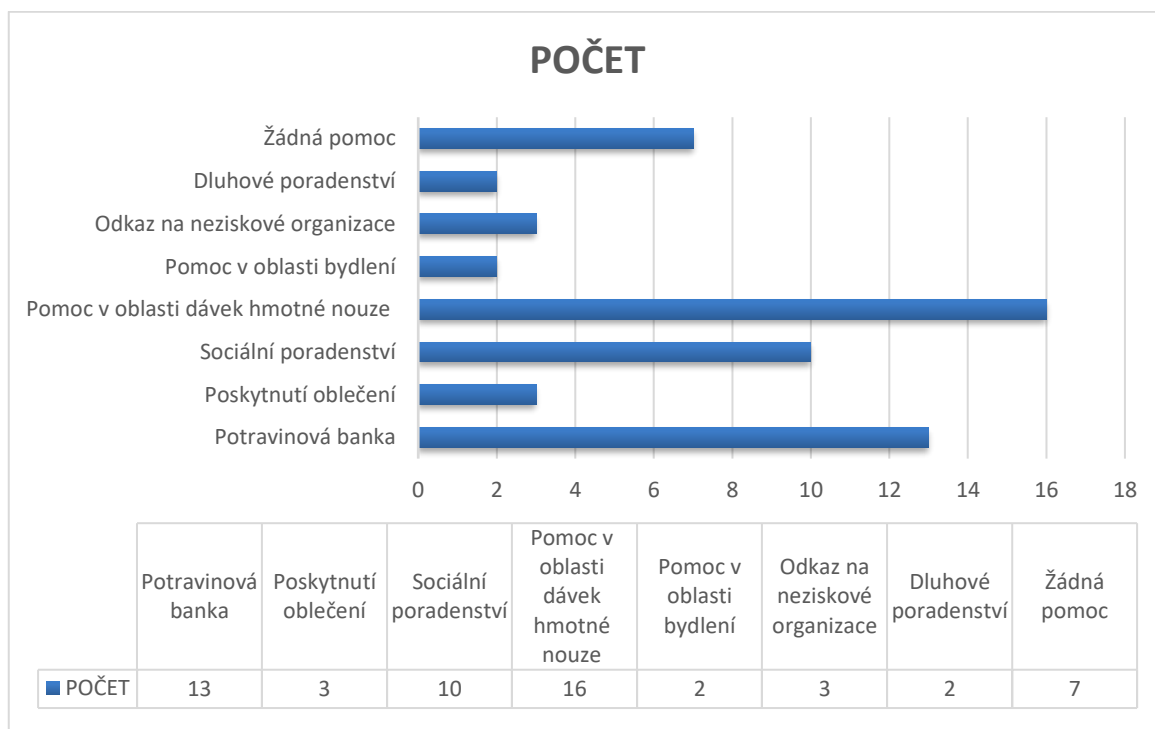
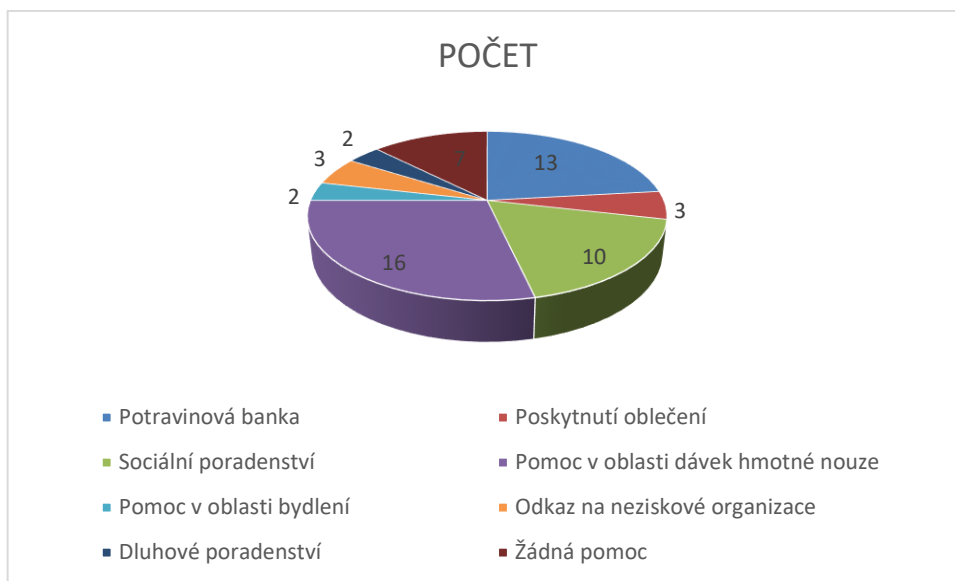

Obrázek č. 10. Četnost spolupráce se sociálními pracovníky

Zdroj: vlastní

Legenda: Většina lidí bez domova se občas zapojuje do spolupráce se sociálními pracovníky na obci, přičemž pouze malý podíl těchto osob spolupracuje zřídka a pravidelně, a to téměř 17 %. Zároveň 14 % lidí uvedlo, že vůbec nespolupracují se sociálními pracovníky. Někteří se mohou cítit více motivovaní a otevření spolupráci, zatímco jiní mohou preferovat samostatnější způsob řešení svých životních situací. Pro ty, kteří nevyhledávají pomoc sociálních pracovníků, může být mnoho důvodů včetně nedůvěry, špatných zkušeností nebo pocitu, že pomoc není pro ně relevantní či dostupná. Je zásadní, aby sociální pracovníci a organizace poskytující pomoc osobám bez domova byli citliví k individuálním potřebám a preferencím těchto lidí. Flexibilita a porozumění mohou hrát klíčovou roli v úspěšné integraci těchto osob zpět do společnosti a při poskytování dlouhodobé podpory směřující ke zlepšení jejich životních podmínek.

11. Konkrétní poskytnutá pomoc od sociálních pracovníků

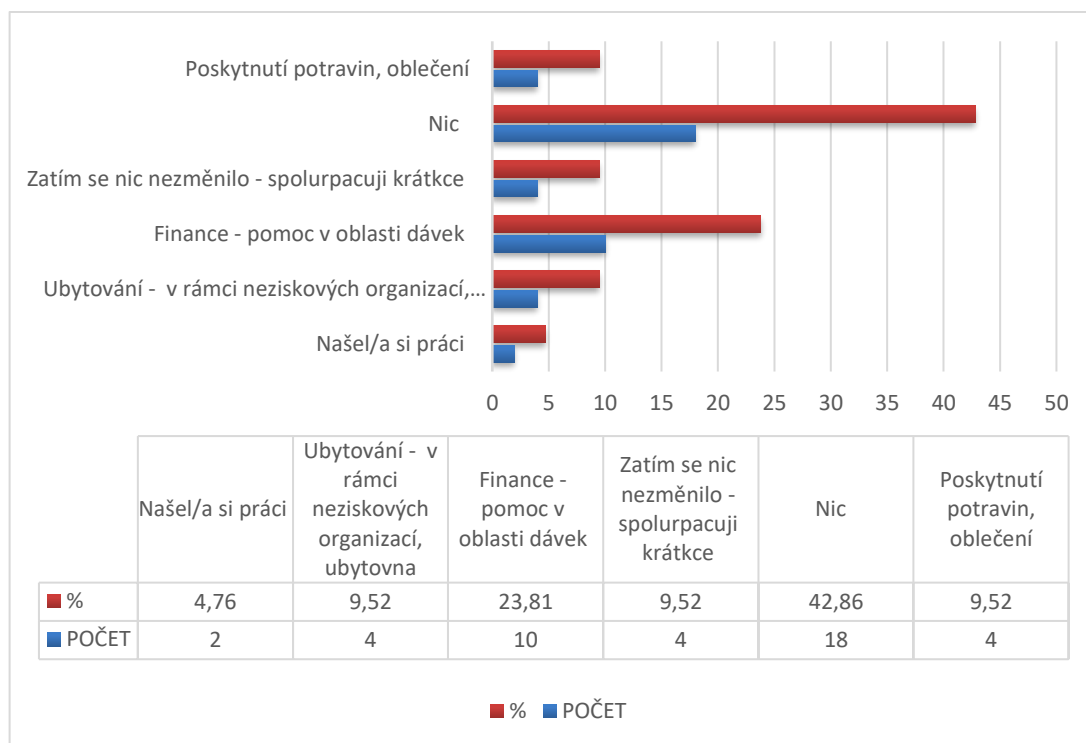
Obrázek č. 11. Konkrétní poskytnutá pomoc od sociálních pracovníků

Zdroj: vlastní

Legenda: Nejvíce respondentů uvedlo, že se obrací na sociální pracovníky na obci s pomocí ohledně vyřízení dávek hmotné nouze. Dále využívají potravinovou banku, sociální poradenství a možnost získání oblečení. Mezi další formy pomoci, které byly

zmíněny, patří dluhové poradenství a odkazy na neziskové organizace. Sedm respondentů zase uvedlo, že nepotřebovalo žádnou pomoc.

12. Zlepšení života respondentů při spolupráci se sociálními pracovníky na obci

Obrázek č. 12. Zlepšení života respondentů při spolupráci se sociálními pracovníky na obci

Zdroj: vlastní

Legenda: Většina respondentů uvedla, že jejich životní situace se zlepšila díky získání dávek hmotné nouze a zajištěním „střechy nad hlavou“. Na druhé straně ale největší skupinu respondentů tvoří ti, u kterých nedošlo k žádné změně. Tato skupina lidí přes základní podporu sociálních pracovníků stále čelí výzvám, které nebyly úspěšně vyřešeny prostřednictvím poskytnuté pomoci. Tento fakt zdůrazňuje potřebu komplexních a individuálně přizpůsobených přístupů k podpoře osob bez přístřeší, které zahrnují jak krátkodobá řešení (jako jsou dávky a střecha nad hlavou), tak dlouhodobou podporu a sledování situace každého jednotlivce. Tento výzkum poskytuje důležitý pohled na efektivitu a výzvy v poskytování pomoci lidem bez přístřeší prostřednictvím sociální práce na lokální úrovni, a podtrhuje nutnost neustálého zlepšování a inovace ve způsobech, jak pomáhat těm nejzranitelnějším členům naší společnosti.

DISKUSE

Oba cíle absolventské práce byly splněny. Ve výsledcích absolventské práce jsem se snažila zjistit, jak využívají osoby bez přístřeší pomoci sociálních pracovníků na obci. Dále jsem se zaměřila na to, jak často se osoby bez přístřeší obracejí na obec o pomoc, jak dlouho jsou bez stálého bydlení, jakým způsobem získávají informace o možnostech bydlení a co konkrétně se zlepšilo v jejich životě. Výzkumu se zúčastnilo 42 osob bez přístřeší, kdy některé osoby byly z Prahy 8 a některé z Neratovic. Většině dotazovaných bylo nad 50 let a byli to muži. Vzdělání převažovalo „vyučen“ a délka bez stálého bydlení byla nejčastěji déle než 5 let. Jako důvod ztráty bydlení uváděli respondenti nejčastěji finanční problémy, u mladších respondentů převažovaly problémy v rodině. Většina respondentů uvedla, že jejich současné bydlení je na ubytovně a na ulici. S uvedením „spíše ano“ se obrátilo o pomoc na sociální pracovníky na obci téměř 55 %. Nejčastější pomoc, kterou respondenti uvedli, byla pomoc v oblasti poskytnutí potravin, pomoc v oblasti dávek hmotné nouze a poskytnutí sociálního poradenství.

Závěrem lze konstatovat, že práce přinesla užitečné poznatky o tom, jak osoby bez přístřeší využívají sociální pomoc na obci. Výsledky ukazují na potřebu posílit a zlepšit komunikaci mezi sociálními pracovníky a osobami bez přístřeší, aby byly služby dostupnější a efektivnější. Dále je nutné zaměřit se na prevenci ztráty bydlení, zejména skrze finanční poradenství a rodinnou terapii, aby se předešlo problémům, které vedou k bezdomovectví. Navzdory existující pomoci zůstává mnoho výzev, které je potřeba řešit, aby se situace osob bez přístřeší mohla nadále zlepšovat. Je důležité pokračovat v podobných výzkumech a sledovat dlouhodobé dopady poskytované pomoci, aby byly sociální služby stále efektivnější a lépe přizpůsobené potřebám lidí bez přístřeší.

ZÁVĚR

Uvedená absolventská práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Na základě své praxe s osobami bez přístřeší jsem se setkala s různými příčinami, které vedou k bezdomovectví. Potvrdilo se mi, že se jedná o složitý sociální problém, který vzhledem k současné ekonomické situaci neustále narůstá. V teoretické části jsem se soustředila na legislativní rámec, který se týká osob bez přístřeší a jeho důležitost pro prevenci a řešení bezdomovectví. Ukázalo se, že pravidelný monitoring a aktualizace těchto právních předpisů je klíčová pro poskytování účinné pomoci v oblasti bydlení a financí. Efektivní řešení této problematiky vyžaduje koordinaci mezi různými subjekty. Detailně jsem se zaměřila na definici a typologii bezdomovectví v České republice a analyzovala jsem příčiny tohoto jevu, a to včetně ekonomických obtíží, rodinných konfliktů, zdravotních problémů a sociálních faktorů. Významný krok v přístupu k této problematice je uveden ve výzkumu z roku 2012 a v následné "Konceptci prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020." Ve své práci také kladu důraz na sociální služby na obcích a spolupráci všech příslušných aktérů. Sociální práce na obcích, včetně terénní práce a nízkoprahových center, se ukázala jako klíčová pro poskytování potřebné podpory osobám bez přístřeší. Tato komplexní a multidisciplinární strategie podporuje úspěšnou resocializaci a zlepšení životních podmínek nejvíce znevýhodněných skupin. Uznáním bezdomovectví jako životního stavu pro některé jedince a pochopení těchto aspektů by mělo být klíčové pro formulaci účinných politik a opatření, která mohou přinést skutečnou změnu v životě těchto lidí. V praktické části jsem se zaměřila na splnění dílčího cíle práce, a to vyhodnotit, jak se podílí sociální práce na obci na zkvalitňování životních podmínek osob bez přístřeší a zda má vliv na sociální začleňování těchto osob do běžné společnosti. Dílčí cíl práce byl splněn. Měla jsem vyhodnotit práci sociálních pracovníků na obci a jejich pomoc osobám bez přístřeší. Dle mého výzkumu se potvrdilo, že 95 % dotazovaných osob bez přístřeší má povědomí o pomoci sociálních pracovníků na obci, 47 % spolupracuje se sociálními pracovníky příležitostně a pouze 17 % z dotazovaných spolupracuje se sociálními pracovníky na obci pravidelně. Z mého výzkumu také vyplynulo, že některé osoby bez přístřeší se neobracejí na sociální pracovníky na obci z důvodu, že považují např. vyřizování dávek hmotné nouze a vypisování formulářů za složité, či nevěří, že by jim mohli sociální pracovníci pomoci např. s bydlením. Dalším faktorem je omezený přístup k informacím a podpoře. Osoby bez přístřeší často nemají přístup k internetu

nebo telefonním službám, což znesnadňuje získání potřebných informací o postupu a požadavcích na podání žádosti. Rovněž se mohou setkávat s nedostatkem odborné pomoci při vyplňování složitých formulářů, což může vést k chybám a následnému odmítnutí žádosti. Svoji absolventskou práci považuji za přínosnou z důvodu, že se zabývá důležitým a aktuálním problémem, kterým je situace osob bez přístřeší a jejich sociální začleňování. Výsledky mého výzkumu naznačují, že sociální práce může mít pozitivní vliv na zlepšení životních podmínek osob bez přístřeší. Potvrdilo se, že sociální práce na obci hraje klíčovou roli v podpoře osob bez domova. Jedním z klíčových faktorů je individuální přístup, který umožňuje pracovníkům zaměřit se na specifické potřeby a problémy jednotlivců. To zahrnuje pomoc při řešení problémů s dluhy, pomoc při zajištění dávek hmotné nouze, zajištění ošacení, potravin a pomoc při hledání bydlení. Tyto aktivity mohou významně přispět k posílení sebevědomí a motivaci osob bez přístřeší, což je základním krokem k jejich sociálnímu začlenění. Dále jsem zjistila, že úspěšné sociální začlenění osob bez přístřeší závisí na komplexním přístupu, který zahrnuje spolupráci mezi různými institucemi a organizacemi. Integrace těchto služeb může zefektivnit proces začleňování a poskytnout osobám bez domova stabilnější a dlouhodobější řešení jejich situace. Závěrem mohu konstatovat, že řešení bezdomovectví vyžaduje komplexní přístup zahrnující legislativní, sociální, zdravotní a komunitní aspekty. Pouze skrze integraci těchto přístupů a spolupráci všech relevantních aktérů můžeme dosáhnout efektivního a trvalého snížení bezdomovectví a zlepšení životních podmínek osob bez přístřeší.

SUMMARY

Social work in the village with homeless people

The graduate thesis "Social work within municipalities with people without shelter" is focused on individuals without shelter in the Czech Republic. It deals with legislation that governs the provision of social services and support for the homeless, including laws and regulations relating to social housing, social security and the protection of human rights. The work also examines how these legislative frameworks affect the practical aspects of social work at the municipal level and what are the specific challenges and opportunities in working with this target group. It analyses the characteristic features of homelessness, its main problems and the risks associated with it. It also tries to define the concept of homelessness and defines related terms that reflect the typical causes of its occurrence in contemporary society. The theoretical part of the thesis focuses on the explanation of basic terms such as homelessness, homeless person and person without shelter, and at the same time examines the most common causes of homelessness, including the negative aspects that accompany it. The work also focuses on the methods of social work with people without shelters, the role played by social work at the municipal level in improving their living conditions, and on organisations and institutions that try to solve homelessness or at least mitigate its causes and negative effects. The practical part of the graduate thesis focuses on the role of social work in a municipality in improving the living conditions of homeless people and examines whether this social work has an effect on the social inclusion of these people.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEŇÁK, David. *Sítování jako nástroj komplexní pomoci* [online]. Sociální práce/Sociální práce, 05/2020. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/online-clanky/sitovani-jako-nastroj-komplexni-pomoci/>.

CSÉMY, Ladislav; VÁGNEROVÁ, Marie; a MAREK, Jakub. *Bezdomovectví ve středním věku: příčiny, souvislosti a perspektivy*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 9788024640549.

HRADECKÁ, Vlastimila a HRADECKÝ, Ilja. *Bezdomovství - extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

HRADECKÝ, Ilja. *Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. ISBN isbn978-80-86451-13-8.

HUBÍKOVÁ, Olga; HAVLÍKOVÁ, Jana; TRBOLA, Robert a ZAJACOVÁ, Melanie. *Sociální práce na obecních úřadech*. Praha: RILSA, 2023. ISBN 978-80-7416-456-9.

HUBÍKOVÁ, Olga a HAVLÍKOVÁ, Jana. *Vymezení podmínek a obsahu depistáže v rámci sociální práce na obecních úřadech: souhrnná výzkumná zpráva*. Praha: VÚPSV, v.v.i., výzkumné centrum Brno, 2019. ISBN 978-80-7416-368-5.

JNEČKOVÁ, Eva a MACH, Petr. *Zákon o sociálních službách komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7552-246-7.

KOPECKÁ, Ilona. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011-. ISBN 9788024738772.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788026200413.

MATOUŠEK, Oldřich; KODYMOVÁ, Pavla a KOLÁČKOVÁ, Jana (ed.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073678180.

Metodika sociální práce na obcích, aneb, Inspirace pro sociální práci na obci nejen pro ORP Dobříš, Hořovice, Vlašim a Votice. Praha: Centrum pro komunitní práci, pobočka CPKP střední Čechy, 2022. ISBN 978-80-87809-97-6.

STŘEDNĚDOBÝ PLÁN ROZVOJE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA ÚZEMÍ HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY NA OBDOBÍ 2022–2024 [online]. MAGISTRÁT HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY ODBOR SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2023, 14. 12. 2023 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://iprpraha.cz/assets/files/files/684aa003852c55afb5d10b2cadff29b0.pdf>

ŠÁMALOVÁ, Kateřina a TOMEŠ, Igor (ed.). *Řízení sociálních procesů v České republice*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 9788024641805.

VÁGNEROVÁ, Marie; CSÉMY, Ladislav a MAREK, Jakub. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 9788024622095.

VALACHOVÁ, Kateřina a PÖSL, Tomáš (ed.). *Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení*. Edice dobré správní praxe. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2009. ISBN 9788025443835.

Elektronické zdroje

FESTIVAL SVOBODY. *Takoví jsme*. Online. 2024. Dostupné z: <https://takovijsme.cz/co-jsou-neziskovky/>. [cit. 2024-07-05].

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. (2007). *Poskytování sociálních služeb cílové skupině osob bez přístřeší*. [online]. [cit. 2007-03-13] Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/2007-20998-223-poskytovani-socialnich-sluzeb-cilove-skupine-osob-bez-pristresi>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sociální služby*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-1>. [cit. 2023-12-31].

Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2021. Zpráva o plnění Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 za rok 2020. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [Online]. Praha, [cit. 2024-01-01]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Souhrnny_material_pro_tvorbu_Koncepce_prace_s_bezdomovci_v_CR_na_obdobi_do_roku_2020.pdf/2f520871-3e3d-35d8-31cb-2036d3615527

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Souhrnný materiál pro tvorbu Koncepce práce s bezdomovci v ČR na období do roku 2020*. Online. HRADECKÝ, Ilja. 2012. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Souhrnny_material_pro_tvorbu_Koncepce_prace_s_bezdomovci_v_CR_na_obdobi_do_roku_2020.pdf/2f520871-3e3d-35d8-31cb-2036d3615527. [cit. 2024-03-05].

MPSV. *Metodika síťování sociálních služeb* [online]. 2020 [cit. 2024-04-16].

Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/K2_Metodika+s%C3%AD%C5%A5ov%C3%A1n%C3%AD_v2.pdf/a8984da7-92c6-1a00-ace8-55549ecea51

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/koncepce-prevence-a-reseni-problematiky-bezdomovectvi-v-cr-do-roku-2020>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Bezdomovci a vybrané sociálně patologické jevy*. Online. ŠTĚCHOVÁ, PhDr. Markéta. INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI, PRAHA. 2009. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/4-2009-bezdomovci-a-vybrane-socialne-patologicke-jevy.aspx>. [cit. 2024-02-05].

Ministerstvo vnitra České republiky. (2004). *Bezdomovci a vybrané sociálně patologické jevy*. [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/4-2009-bezdomovci-a-vybrane-socialne-patologicke-jevy.aspx>

Portál hlavního města Prahy. (2012). *Koncepce návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013-2020*. Online. HRADECKÝ, Ilja a spol. Dostupné z: https://www.praha.eu/public/11/dd/1c/1456401_300534_Koncepce_navrhu_reseni_pr oblematiky_bezdomovectvi_v_Praze_v letech_2013_2020.pdf. [cit. 2024-01-02].

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Listina základních práv a svobod*. Online. 1992. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>. [cit. 2024-01-02].

Zákon o sociálních službách pro lajky. Online. Péče.cz. Dostupné z: <https://pece.cz/blog/zakon-socialnich-sluzbach-pro-lajky.html>. [cit. 2007-03-13].

ZÁKONY PRO LIDI. *Zákon č. 133/2000 Sb. Zákon o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010–2024 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-133#f2030981>

ZÁKONY PRO LIDI. *Zákon č. 325/1999 Sb. Zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu)*. Online. © AION CS, s.r.o. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>. [cit. 2024-01-02].

ZÁKONY PRO LIDI. *Zákon č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů*. Online. © AION CS, s.r.o. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>. [cit. 2024-01-02].

SBORNÍKY

JIRÁNEK, R. *Zákonné a podzákonné normy a exekutivní praxe související s bezdomovectvím*. In „*Bezdomovectví v kontextu kriminality*“: Sborník z konference V. Olomouc. Vyd. 1. Olomouc: Charita, 2013. ISBN 978-80-905260-2-0

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - dotazník pro osoby bez přístřeší

Příloha č. 2 - soupis obrázků

Příloha č. 3 - přehled – nejvýznamnější neziskové organizace Praha

Příloha č. 1 – Dotazník pro osoby bez přístřeší

Proším o vyplnění níže uvedeného dotazníku, který je anonymní. Jsem studentkou třetího ročníku VOŠ MILLS, Čelákovice, obor Sociální práce a vyplněné dotazníky potřebuji ke své Absolventské práci na téma „Sociální práce na obci s osobami bez přístřeší“.

Jednotlivé odpovědi prosím zakroužkujte. Pokud se jedná o otevřenou otázku, tak na ni stručně odpovězte.

Velice Vám děkuji za spolupráci při vyplnění dotazníku.

Milena Smcová

OTÁZKY – DOTAZNÍK

1) Pohlaví

- a) Muž
- b) Žena

2) Věk

- a) do 30 let
- b) 30 – 50 let
- c) nad 50 let

3) Vzdělání

- a) základní
- b) vyučen
- c) středoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské

4) Jak dlouho jste bez stálého bydlení?

- a) do 1 roku
- b) do 5 let
- c) více než 5 let

5) Uveďte důvod ztráty bydlení.

6) Váš pobyt je převážně:

- a) na ubytovně
- b) u známých
- c) v azylovém ubytování
- d) na ulici

7) Jakým způsobem získáváte informace o možnostech bydlení?

- a) od známých
- b) od neziskových organizací
- c) od sociálních pracovníků obcí
- d) od charitativních organizací

8) Víte o možnostech pomoci sociálních pracovníků na obci?

- a) ano
- b) ne

9) Obracíte se o pomoc na obec – městský úřad ohledně pomoci a podpory?

- a) ano, vždycky
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

10) Spolupracujete se sociálními pracovníky na obci?

- a) zřídka
- b) příležitostně
- c) pravidelně
- d) vůbec

11) Jak Vám konkrétně sociální pracovníci na obci pomáhají zlepšit Vaši situaci?

VYPIŠTE:

12) Co se zlepšilo ve Vašem životě od doby, co jste začal/a spolupracovat se sociálním pracovníkem. UVEĎTE:

Příloha č. 2. - Obrázky soupis

Obrázek č. 1 - Pohlaví

Obrázek č. 2 - Věk

Obrázek č. 3 - Vzdělání

Obrázek č. 4 - Doba bez stálého bydlení

Obrázek č. 5 - Důvod ztráty bydlení

Obrázek č. 6 - Současný pobyt

Obrázek č. 7 - Způsob získávání informací o bydlení

Obrázek č. 8 - povědomí o možnostech pomoci sociálních pracovníků na obci

Obrázek č. 9 - Pomoc od obce

Obrázek č. 10 - Spolupráce se sociálními pracovníky na obci

Obrázek č. 11 - Konkrétní pomoc sociálními pracovníky na obci

Obrázek č. 12 – Zlepšení života po spolupráci z obcí

Příloha č. 3 – Seznam nejdůležitějších neziskových organizací Praha, pomáhajících osobám bez přístřeší

NADĚJE o.s., misijní a charitativní iniciativa

PRAHA
Úvod > Pobočky > Praha

LIDÉ BEZ DOMOVA

- Pomoc v ulicích
- Poradna, sprcha, jídlo
- Ubytování pro muže
- Ubytování pro ženy
- Podpora v bytech
- Pomoc psychologa
- Ordinace lékařů
- Pomoc adiktologa
- Projekty podporované EU

Arcidiecézní charita Praha-Poradna sv. Vincence z Pauly

 Arcidiecézní charita Praha

[SOCIÁLNÍ SLUŽBY](#) [ZAHRAŇIČNÍ POMOC](#) [ADOPCE NA DÁLKU®](#) [NAŠE DALŠÍ AKTIVITY](#) [NOVINKY](#) [AKCE](#) [O CHARITĚ](#) [KONTA](#)

Služby pro podporu lidí bez domova

Poradna sv. Vincence z Pauly →	Azylový dům →	Noclehárna →	Nizkoprahové denní centrum v Praze a Brandýse nad Labem →
Terénní program →	Podpora při zabydlování →	Charitní šatník →	

Armáda Spásy

Nízkoprahové denní centrum (NDC)

nabízí všem potřebným, kteří nemají kde bydlet nebo mají nevyhovující podmínky, pomoc formou poradenství, nabídku základní stravy, hygieny a ošacení. Lidé v nepříznivé situaci zde mohou pobývat během dne, mohou řešit své problémy anebo jen sbírat síly. V některých nízkoprahových denních centrech nabízíme nebo zprostředkováváme kontakt se zdravotnickým personálem.

Noclehárna

je určena pro přespání těch, kteří nemají bydlení nebo jejich bydlení je nevyhovující. Do této služby přicházejí často lidé z nízkoprahového denního centra nebo přímo z ulice. Nabízíme přespání se základním hygienickým servisem, skromným stravováním a možnou výměnou prádla. V rámci poradenství pak zaměstnanci nabízejí možnost využití jiných sociálních služeb. Noclehárny se poskytují jednotlivcům, tedy mužům i ženám. V zimním období se dle potřeby navyšuje kapacita nocleháren v tak zvaném prostoru pro „volnou židli“, kde mohou ti, kteří nenašli prostor v jiných službách, nouzově přespát v teple.

Azylový dům

nabízí možnost nepřetržitě služby pro muže, ženy, pro matky nebo rodiny s dětmi. Opět jsou zde ti, kteří nemají kde bydlet, ať už ztratili bydlení z důvodu dluhů, rodinné krize nebo jiných závažných příčin. Azylový dům poskytuje komplex služeb, kde je například prostor pro přípravu jídla, samozřejmě možnost ubytování, pomoc při jednání na úřadech apod. Speciální aktivizační programy jsou povinné pro uživatele azylových domů a pomáhají nejen v oblasti hledání zaměstnání, ale i v rozvoji pracovních dovedností.

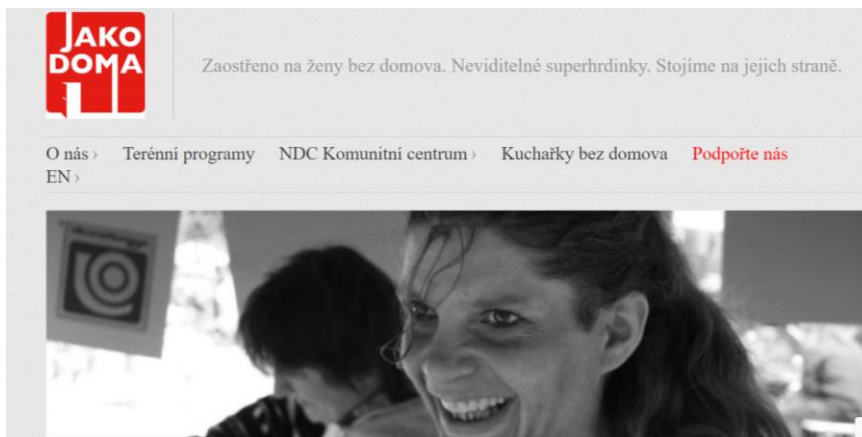
Sociální byty

vzhledem k tomu, že v typologii sociálních služeb neexistuje možnost další sociální služby v oblasti bydlení, a vzhledem k chybějící koncepci sociálního bydlení se Armáda spásy snaží zaplňovat i tuto důležitou část práce pro ty, kteří nemají využívat sociální službu, ale s určitým stupněm podpory jsou schopni získávat dovednosti k samostatnému bydlení. V této oblasti se zaměřujeme na samostatnější bydlení v rámci azylových domů nebo na možnost bydlení v bytech, kde Armáda spásy uzavírá s potřebnými a předem vytipovanými osobami podnájemní smlouvu.

Sociální rehabilitace

se organizace zaměřuje na činnosti směřující k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to pomocí rozvoje a nácviků dovedností, potřebných pro běžný a samostatný život ve společnosti. Činnosti služby se zaměřují na několik oblastí: 1) nácviky dovedností používání běžně dostupných elektronických přístrojů včetně PC, 2) nácviky dovedností komunikace, 3) nácviky dovedností spojených s vyřizováním osobních záležitostí (řady, lékaři, apod.), 4) zprostředkování kontaktů se společenským prostředím (např. pomoc s navazováním či obnovením kontaktů s druhými lidmi), 5) skupinové aktivity zaměřené na sociální dovednosti a samostatné fungování ve společnosti, 6) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Jako doma

JAKO DOMA

Zaostřeno na ženy bez domova. Neviditelné superhrdinky. Stojíme na jejich straně.

O nás > Terénní programy > NDC Komunitní centrum > Kuchařky bez domova > **Podpořte nás**
EN >

Sta
ra